

Toalety na stadionach piłkarskich

Raport z badania TNS OBOP

Indeks

1. Tło badania i metodologia p. 3
2. Wyniki badania – eksperci o toaletach p. 8
3. Wyniki badania - kibice o toaletach p. 30
4. Podsumowanie wyników p. 55

Toalety na stadionach piłkarskich

Badanie TNS OBOP

TNS OBOP

Autorzy:
Aleksandra Zarakowska,
Piotr Sowiński

CWS-boco

A21APP/10 | © TNS

Tło badania i metodologia

Toalety na stadionach piłkarskich

Tło badawcze

- Firma CWS Boco specjalizująca się w dostarczaniu kompleksowych rozwiązań z zakresu higieny i czystości zleciła TNS OBOP przeprowadzenie projektu badawczego
- W 2008 roku TNS OBOP zrealizował na zlecenie CWS Boco badanie standardu polskich toalet publicznych, w 2009 zbadał opinię zagranicznych turystów na temat polskich toalet
- W roku 2010 tematem badania jest standard toalet na polskich stadionach piłkarskich
- Badanie podzielono na dwie części: w jakościowej części badania przeprowadzono wywiady pogłębione z działaczami i dziennikarzami sportowymi, w części ilościowej zrealizowano wywiady kwestionariuszowe z kibicami piłkarskimi w czterech głównych i dwóch rezerwowych miastach Euro 2012
- Zagadnienie to jest szczególnie istotne w kontekście planowanych w Polsce Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej Euro 2012 – standard toalet może okazać się istotnym wyznacznikiem opinii na temat Polski wśród kibiców z całej Europy

Badanie jakościowe

* Cele badawcze:

- Poznanie opinii przedstawicieli różnych grup osób użytkujących stadiony piłkarskie - kibiców, piłkarzy, trenerów, dziennikarzy na temat ich infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury sanitarnej.
- Skonfrontowanie oczekiwań użytkowników stadionów z regulacjami prawnymi oraz możliwościami zarządców stadionów, organizatorów rozgrywek piłkarskich.

* Termin realizacji: wrzesień 2010, Warszawa

* Charakterystyka respondentów:

- 2 IDI z przedstawicielami klubów kibica;
- 1 IDI z przedstawicielem PZPN;
- 1 IDI z przedstawicielem PL 2012;
- 1 IDI z przedstawicielem Ekstraklasy;
- 1 IDI z trenerem drużyny piłkarskiej;
- 2 IDI z dziennikarzami sportowymi (prasowym oraz telewizyjnym);
- 2 IDI z zarządcami stadionów piłkarskich.

Badania ilościowe - metodologia

- W celu poznania opinii kibiców piłkarskich na temat standardu toalet na polskich stadionach piłkarskich zrealizowano badanie ilościowe metodą wywiadów bezpośrednich z wykorzystaniem papierowej ankiety (PAPI – Paper and Pencil Interviews)
- Wywiady w 6 miastach, gdzie początkowo planowano przeprowadzenie meczów Piłkarskich Mistrzostw Europy: Warszawa, Poznań, Wrocław, Gdańsk, Chorzów, Kraków
- W każdym z tych miast przeprowadzono wywiady z kibicami drużyn piłkarskiej ekstraklasy
- Wywiady zrealizowano przed i po meczach piłkarskich, w okolicy stadionów
- Długość wywiadu: 5 minut
- Całkowita wielkość próby: N=320 wywiadów, po N=40 na każdy z 8 stadionów
- Założona wielkość próby pozwala na analizy ogółem, nie pozwala natomiast na analizowanie wyników poszczególnych stadionów
- Na potrzeby analiz przyjęto następujące rozróżnienie:
 - stadion nowy: stadion, który w ciągu ostatniego roku przeszedł znaczący remont/modernizację lub został w tym czasie oddany do użytku
 - stadion stary: pozostałe badane stadiony

Badanie ilościowe - struktura próby, terminy

Ip	Miasto	Nazwa drużyny	Data realizacji	Liczba wywiadów	Stadion	Uwagi
1	Warszawa	Polonia	12 września	N=40	Stary	Wywiady przed i po meczu
2	Warszawa	Legia	24 września	N=40	Nowy	Wywiady przed i po meczu
3	Poznań	Lech	30 września	N=40	Nowy	Wywiady po meczu*
4	Wrocław	Śląsk	11 września	N=40	Stary	Wywiady przed i po meczu
5	Gdańsk	Lechia	17 września	N=40	Stary	Wywiady przed i po meczu
6	Chorzów	Ruch	12 września	N=40	Stary	Wywiady przed i po meczu
7	Kraków	Cracovia	25 września	N=40	Nowy	Wywiady po meczu*
8	Kraków	Wisła	17 września	N=40	Nowy	Wywiady po meczu*

* W przypadku Lecha, Cracovii i Wisły wywiady realizowano po pierwszych meczach rozgrywanych na nowym/ wyremontowanym stadionie

Wyniki badania – eksperci o toaletach

Toalety na stadionach piłkarskich

Infrastruktura na stadionach 1/4

- Trudno mówić holistycznie o infrastrukturze na polskich stadionach, ponieważ zdaniem uczestników badania **znajdujemy się w etapie przejściowym polegającym na rewolucyjnej modernizacji stadionów i przejścia w zasadzie z jednej epoki (starszej) do drugiej (nowszej).**
- Ta pierwsza epoka charakteryzuje się przestarzałą infrastrukturą i można przypisać jej tylko słabe strony, nie spełniające oczekiwań ani piłkarzy ani kibiców. Natomiast druga epoka oznacza wkroczenie w nowoczesność i światowe standardy UEFA. Na ten moment trudno w wielu przypadkach komentować finalny efekt zmian – ponieważ stadiony są dopiero budowane i sukcesywnie oddawane np. stadion Legii.

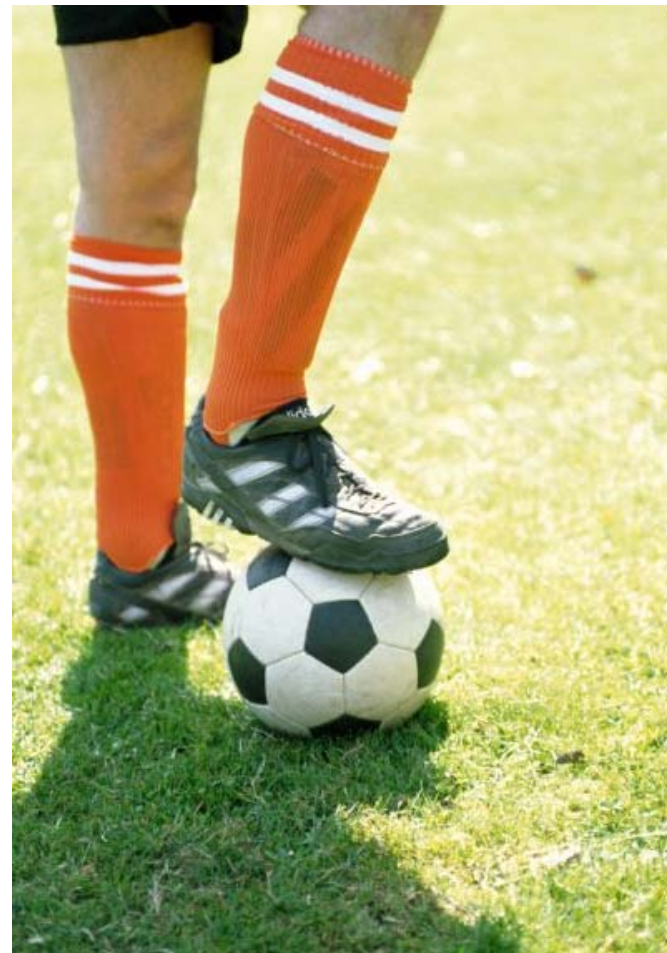
„O naszych stadionach trudno jest na razie cokolwiek mówić, bo ich nie ma po prostu. To, co było, ta siemiężna rzeczywistość, do której byliśmy przyzwyczajeni, odchodzi. Jesteśmy na etapie przejściowym. Budowane są stadiony i powoli są oddawane do użytku.” (dziennikarz)

„W tej chwili jesteśmy w przededniu cywilizacyjnej zmiany. Nie ma podstaw, żeby teraz jakieś grupy kategoryzować. Jesteśmy na etapie pierwszego kroku, czyli zmiany z prymitywnych, bardzo starych obiektów do nowoczesnych obiektów.” (zarządca)

„Ekstraklasa – stan obiektów diametralnie się poprawia, ponieważ powstają nowe obiekty: Kraków, Legia, Lubin, Lech Poznań. Większość stadionów jest już na cywilizowanym, europejskim poziomie. (...) Jeśli idziemy w dół to jest coraz gorzej ze stadionami. Obiektu nie wybuduje klub. To musi być gmina, miasto, konsorcjum, które jeszcze wchodzi w układ z miastem, bo to są olbrzymie pieniądze. Małe gminy mają bardzo duże problemy z wybudowaniem porządných stadionów, jest łatanie dziur, wyłącznie remontowanie.” (działacz PZPN)

Infrastruktura na stadionach 2/4

- **Zarządcy budując nowy stadion albo modernizując go są zobligowani do przestrzegania określonych przepisów, które wyznaczają pewien standard**
– z roku na rok coraz wyższy.
- **Nadrzędnym celem jest oczywiście stworzenie obiektów nowoczesnych z doskonałą infrastrukturą** zarówno dla kibiców, piłkarzy, jak i dziennikarzy oraz wszystkich innych zainteresowanych osób. Dotyczy to także zaplecza sanitarnego – coraz lepiej wyposażonego i czystszeo.
- Jednocześnie dąży się do tego, aby stadiony płynnie funkcjonowały również w okresie, kiedy nie odbywają się na nim rozgrywki. Stąd pomysły na komercjalizację przestrzeni stadionu – zaplecze restauracyjne, sklepy, sale konferencyjne. Oczywiście zakres tych prac jest uzależniony od możliwości finansowych właścicieli.

Infrastruktura na stadionach 3/4

■ Słabe strony infrastruktury typowych polskich stadionów:

- zaniedbana murawa
- zaniedbane trybuny – drewniane, rozwalające się ławki/krzeselka albo ich brak (powyrywane)
- brudno
- brak toalet – tylko TOI TOI albo „trawka”
- bardzo ubogie zaplecze gastronomiczne lub jego brak
- brak zaplecza marketingowego (sklepy z pamiątkami)
- brak odpowiedniego zaplecza technicznego dla piłkarzy/turnerów
- nie spełnione standardy bezpieczeństwa

■ Najsłabsze polskie stadiony: stadion Widzewa i ŁKS-u w Łodzi, Odra Wodzisław w Wodzisławiu Śląskim, stadion Ernesta Phola w Zabrze

■ Najsłabsze stadiony w Europie: stadiony dawnego NRD

„Typowe polskie stadiony. Toalety to są TOI-TOI poustawiane gdzieś na koronie stadionu. Brudne, powyrywane w niektórych miejscach krzeselka. Brak jakiegokolwiek gastronomii. Jeśli już to tylko jakieś kielbaski z grilla, też rozstawionego gdzieś pod parasolem na koronie stadionu.” (dziennikarz)

„Czasem szatnie dla zawodników są w opłakanym stanie, malutkie, jest jedna umywalka i prysznic dla gości i gospodarzy, gdzie jedni i drudzy powinni mieć natryski własne. Przebieranie się sędziów w pokoju trenera, na szybko jest garderoba zmieniana.” (działacz)

„Są stadiony, które są stare, zapuszczone, stadiony śląskie, które na pewno nie spełniają żadnych norm i to jest na pewno zdecydowanie do poprawy.” (trener)

Infrastruktura na stadionach 4/4

→ Mocne strony infrastruktury na nowych stadionach:

- są budowane z podejściem biznesowym
- przyjazna architektura
- duża przepustowość - szybkie wejścia i wyjścia
- bezpieczeństwo
- atrakcyjne zaplecze komercyjne – bary, restauracje, sklepy
- zadbane toalety
- doskonała murawa
- przejrzyste oznakowanie, sygnalizacja

→ Najlepsze polskie stadiony: stadion Legii w Warszawie, stadion Wisły w Krakowie, stadion Dialogu Arena w Lublinie

→ Najlepsze stadiony w Europie: stadion Arena auf Schalke w Gelsenkirchen, stadion Commerzbank Arena we Frankfurcie, stadion Donbass Arena w Doniecku, Ricoh Arena i Emirates Stadium w Londynie

„W sytuacji, kiedy są oddawane nowe obiekty do użytku, z każdym nowym stadionem, ta infrastruktura we wszystkich aspektach jest już dobra, na poziomie europejskim, spełniająca określone standardy, ponieważ, żeby obiekt był dopuszczony to musi spełniać określone kryteria.” (Ekstraklasa)

„Nowe stadiony umożliwiają kibicom lepsze oglądanie, większy komfort w tym i większe bezpieczeństwo.” (trener)

Elementy infrastruktury najważniejsze dla....

Piłkarzy

- Boisko – zadbana murawa;
- Szatnie - wygodne, funkcjonalne;
- Toalety – czyste, intymne;
- Pomieszczenia odnowy biologicznej;
- Barek.

Kibiców

- Toalety - czyste i dostępne;
- Wejście i wyjście ze stadionu, ciągi komunikacyjne - duża przepustowość;
- Gastronomia - możliwość szybkiego zjedzenia podczas przerwy meczowej;
- Trybuny - wygodne, z dobrą widocznością, blisko murawy;
- Sklepy z pamiątkami /gadżetami;
- Bezpieczeństwo.

Komentatorów

- Sala konferencyjna;
- Pomieszczenia do pracy z Internetem, kabiny komentatorskie, stanowiska z pulpitami;
- Toalety - czyste i dostępne.

Elementy infrastruktury najważniejsze dla piłkarzy

„Piłkarze lubią grać na stadionach, które mają cztery trybuny zamknięte, trybuny są blisko boiska, jest zupełnie inny klimat niż np. na stadionie Górnika, gdzie te trybuny są daleko, są płaskie, śmierdzi starą epoką.

Sama szatnie to nie jest tylko pomieszczenie do przebierania się.

Czasami jest problem, bo jest jedna ubikacja na prawie 30 zawodników. To jest troszeczkę za mało, jak na szatnię ekstraklasowych zespołów. Szatnia składa się też z jakiegoś pomieszczenia, gdzie może się odbyć wstępna rozgrzewka, niektóre kluby to mają, ale większość klubów ma pomieszczenie 5 na 5, gdzie się zawodnicy przebierają i to wszystko.”
(trener)

„Część wyłączona dla nich, ich szatnie, zaplecze sanitarne, siłownia.”
(zarządca)

„Na pewno boisko. Bez boiska nie ma gry. Gra się też dla kibiców, ważne, w jakiej ilości ci kibice mogą przyjść na stadion, w jakich warunkach oglądać mecz. Musi być boisko, murawa, zaplecze socjalne, szatnie spełniające określone wymogi o określonej powierzchni.” (zarządca)

Elementy infrastruktury najważniejsze dla kibiców

„Kibice - zwracają uwagę na toalety. Szczególnie, że zawsze z tym był problem. TOI-TOI'e które podczas awantur służyły jako broń, to była zawsze tragedia.

To jest pierwsza podstawowa rzecz, a druga to najeść się i napić, gastronomia z tym jest teraz dużo lepiej. (...) Ale to jest szalenie ważne i widać teraz, jak pojawiły się na nowym stadionie Legii te bufety, pod każdą trybuną 2 – 4, czyli dużo więcej niż było i to od razu widać, ustawiają się duże kolejki, kibice tego chcą.

Szalenie ważne jest wejście i wyjście ze stadionu. Nie ma nic gorszego, że stoimy w kolejce i widzimy, że ona będzie jeszcze się ciągnęła przez pół godziny, a za trzy minuty zaczyna się mecz.” (dziennikarz)

„Dla kibiców liczy się wygoda i komfort oglądania meczu, dobre umiejscowienie sektorów, bezpieczeństwo, bez kłopotów przechodzenie przez ciągi komunikacyjne. Bez problemu wchodzenie i wychodzenie ze stadionu, odpowiednia ilość bram umożliwiających wejście i wyjście. Zachowanie służb ochrony. Miejsce, w którym znajduje się dany sektor i widoczność z tego sektora. Catering, czyli to, czy można coś zjeść, w jakiej cenie to jest i czy w ogóle da się to zjeść. Latem są problemy z napojami na stadionach. Sam dojazd na stadion, czyli drogi prowadzące do stadionów.” (stowarzyszenie kibiców)

„Rozwiązania związane ze stanem technicznym obiektu, który umożliwia im odbiór - czyli trybuny (...) możliwość skorzystania z gastronomii, zakupy pamiątek, gadżetów. Ale przede wszystkim widownia, jak może odbierać to, co mu się oferuje.” (zarządca)

Znaczenie toalet na stadionach piłkarskich

- **Większość respondentów pytanych o infrastrukturę na stadionach piłkarskich podejmowała samodzielnie temat toalet.** Są one bowiem niezwykle ważne zarówno dla osób przebywających na stadionie w czasie meczu – dla kibiców, piłkarzy, trenerów, dziennikarzy, jaki i dla osób pracujących przy meczu – ochroniarzy, sprzedawców itd.

- **dla kibiców**, ponieważ spędzają na stadionie podczas meczu kilka godzin, dodatkowo często spożywają piwo.

„Najważniejsze są dla tych osób, których jest najwięcej, czyli dla kibiców. Kibic ma problem z dotarciem, bo nie może się poruszać po wszystkich obszarach, musi mieć miejsce wskazane, gdzie konkretnie może pójść. To jest grupa, która jest na pierwszym miejscu.” (zarządca)

„Powinna być jak największa liczba toalet i w tym standardzie wyższym, bo wszystko, co kibica denerwuje to może wzbudzać agresję. Ten kibic piłkarski polski jest różny. Co innego jest kibic na meczu reprezentacji, a co innego kibic na meczu ligowym, to są dwie różne sprawy.” (działacz PZPN)

- **dla piłkarzy** ze względu na „przyspieszoną przemianę materii” spowodowaną stresem przed meczem i wysiłkiem w jego trakcie.

„Jest to bardzo ważne, bo stres wywala szybszą przemianę materii i zawodnicy bardzo często korzystają z sanitariatów, a sanitariat jest miejscem, w którym facet lubi się odprężyć, zrelaksować, a nie robić to w pośpiechu, bo kolejka stoi.” (trener)

Toalety na starych stadionach piłkarskich (1/2)

- **Toalety na większości dotychczasowych polskich stadionów były jednym z najbardziej zaniedbanych elementów infrastruktury.**
- **Rozwiązania sanitarne polegały bowiem jedynie na ustawieniu kilkunastu TOI-TOI**, które przy wypełnionych trybunach nie wystarczały. Typowym obrazkiem z tamtej epoki były więc długie kolejki do toalet... niektórzy kibice nie wytrzymywali „presji” i szukali alternatywy w naturalnych warunkach – w krzakach, pod drzewami... Można więc sobie wyobrazić, jak wyglądało otoczenie stadionu po meczu.
- Same TOI TOI często nie były wyposażone w bieżącą wodę czy papier toaletowy; a po wizytach kilkudziesięciu osób ich stan czystości pozostawiał wiele do życzenia.
- Czasami podczas awantur po meczu TOI TOI służyły nawet jako broń, rzucona na trybuny w kierunku policjantów czy kibiców drużyny przeciwnej.

„Jeśli człowiek stoi w kolejce do toalety na ładnym, nowym stadionie, który jest zadbane i widzi, że nikt na około nie sika pod filar, tylko wszyscy stoją grzecznie w kolejce do toalety, nawet, jeśli ma to chwilę dłużej potrwać to stoją, to on też postoi. Natomiast jak stoi w kolejce do TOI-TOI’a, gdzie 7 jest zablokowanych, jeden wywrócony, w czwartym coś innego się dzieje i widzi, że panowie zaczynają na około obchodzić te TOI TOI i je obsikiwać to on też pójdzie i obsika. To jest kwestia otoczenia całego. TOI TOI pod tym względem się nie sprawdzały.” (dziennikarz)

„Legendarna budka na stadionie w Wodzisławiu, taka drewniana.” (stowarzyszenie kibiców)

„Są miejsca, gdzie ludzie idą za krzaki.” (zarządca)

„Polskie stadiony do tej pory nie były wyposażane w systemy toalet. Głównie bazowano na tym, że sprowadzano przenośne toalety typu TOI-TOI. Wiadomo, że to są warunki prymitywne. Sanitarnych warunków tam nie ma, bo nie ma tam możliwości umycia rąk.” (działacz PZPN)

Toalety na starych stadionach piłkarskich (2/2)

- **Dodatkowo na stadionach piłkarskich istniała pewna, choć niewielka liczba toalet stacjonarnych – zlokalizowanych w budynkach stanowiących zaplecze dla boiska, jak i na niektórych stadionach, w podziemiach.** Na większość stadionów zostały one wybudowane wiele lat temu (wraz ze stadionami) i obecnie są w średnim stanie technicznym. Są to oddzielne toalety dla mężczyzn i kobiet, wyposażone w sedesy, pisuary, umywalki a także papier toaletowy, mydło. Brak jest natomiast jakichkolwiek dodatkowych udogodnień np. dla osób niepełnosprawnych, matek z dziećmi itp.
- **Natomiast toalety przeznaczone dla piłkarzy, znajdujące się na starszych stadionach to toalety stacjonarne (pisuary, sedesy) oraz prysznice, wszystkie zlokalizowane w szatniach zespołu.** Niejednokrotnie są one jednak, tak samo jak stadion, w nie najlepszym stanie technicznym. Brakuje podstawowego wyposażenia (ręcznik, papier, mydło).
- **Dziennikarze/komentatorzy przebywający na starych stadionach często byli zmuszeni do korzystania z toalet przeznaczonych dla kibiców (TOI-TOI) lub korzystali z toalet stacjonarnych stanowiących zaplecze dla boiska (o ile istniała taka możliwość).** Oba rozwiązania nie zadowalały ich.

„Standard gospodarzy jest zawsze wyższy, bo to jest szatnia, która jest eksploatowana praktycznie cały tydzień i na pewno jest tak skonstruowana, żeby tam ten zespół mógł być i spokojnie przygotowywać się do zajęć.” (trener)

Toalety na nowych stadionach

- **Natomiast w ostatnich latach wraz z szeroko zakrojonymi pracami modernizacyjnymi prowadzonymi na obecnie istniejących stadionach oraz budową nowych, nastąpiły znaczne zmiany w zakresie rodzaju, jakości oraz wyposażenia toalet na stadionach piłkarskich.**
- **Obecnie oddawane stadiony spełniają oczekiwania kibiców w każdym zakresie.** Zdaniem zarządców oraz władz piłkarskich są one budowane zgodnie z regulacjami UEFA, w związku z tym spełniają również międzynarodowe standardy.
- **Toalety zostały wykonane z materiałów wysokiej jakości - są to po prostu przyzwoite, czyste toalety, wyposażone w niezbędne elementy** – zapewniona jest odpowiednia liczba toalet męskich i damskich, pisuarów i sedesów; dostęp do bieżącej wody, dezynfekcja rąk. A zdaniem badanych właśnie takich toalet oczekują kibice.

„W nowobudowanych toaleta jest taka, jak w hotelu, czy restauracji, to nie jest prowizorka. Jest czysta, zadbana, w kafelkach, jest węzeł sanitarny pełny, są ręczniki jednorazowe, suszarki, mydło.” (działacz PZPN)
„To jest ta różnica cywilizacyjna, jeśli ktoś wcześniej nie miał nic, a teraz ma coś na poziomie biurowca to tam nie ma, do czego się przyczepić.” (zarządca)
- **Toalety dla piłkarzy na nowych stadionach też spełniają międzynarodowe normy** – odpowiednia liczba, zapewniona intymność, dodatkowe wyposażenie przy salach odnowy biologicznej.
- **Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku dziennikarzy** – którzy posiadają obecnie już specjalnie wydzielone dla siebie toalety przy pokojach komentatorskich; są one zadbane i zawsze wyposażone w środki czystości.

Regulacje prawne odnośnie toalet na stadionach (1/2)

- **Regulacje odnośnie toalet na stadionach piłkarskich to zarządzenia Unii Europejskich Związków piłkarskich Piłki Nożnej (UEFA), a także wytyczne ustawy o imprezach masowych.** Dodatkowo przed dopuszczeniem danego stadionu do rozgrywek odbywa się na nim szczegółowa kontrola odnośnie norm, które powinien spełniać.
- **W wyżej wymienionych przepisach zawarte są informacje na temat liczby i rodzaju określonych toalet (damskie, męskie, dla osób niepełnosprawnych), a także postuluje dostęp do bieżącej wody, papieru toaletowego, możliwości dezynfekcji rąk.** Dodatkowo toalety muszą być czyste, aby pozytywnie przeszły kontrole. Te właśnie wytyczne muszą być spełnione na danym stadionie, by został on dopuszczony do rozgrywek.
- **Natomiast wszelkie dodatkowe kwestie takie jak: zapach w toaletach, dodatkowe udogodnienia, elementy wyposażenia czy materiały z jakich wykonane zostały toalety pozostają w gestii zarządcy danego stadionu.**

Regulacje prawne odnośnie toalet na stadionach (2/2)

„Są to wytyczne, które trzeba spełnić, stawiane przez Europejską Federację. Podlega to weryfikacji przez osoby, które kontrolują obiekty dopuszczając je do rozgrywek. Punktem wyjścia jest liczba, bo to jest wyznacznik, czy obiekt spełnia, czy nie spełnia, czy warunkowo.” (zarządca)

„To jest bardzo ogólna informacja mówiąca o tym, że ma być taka ilość toalet dla mężczyzn, dla kobiet, z możliwością dostosowania w zależności od imprezy, z wyposażeniem w ciepłą, zimną wodę, mydło i suszenie rąk.

Konkretne rozwiązania są w gestii osób zarządzających stadionem.” (działacz PL 2012)

„Jeśli ktoś chce, żeby na jego stadionie UEFA mogła rozgrywać mecze, to musi spełnić wymogi UEFA i w ramach tych wymogów są również łazienki i toalety.” (działacz PL 2012)

„Polskie prawo, tzw. dobre praktyki, tzw. Green Geit, to jest książka, w jaki sposób powinny być zaprojektowane i to jest angielskie wydawnictwo, stosowane przez angielską ligę piłki nożnej. Bardzo dobra książka, na której opiera się większość architektów, bo ona jest prawie tożsama z wymogami UEFA. Na pewno wymogi UEFA są najbardziej restrykcyjne z tego.” (działacz PL 2012)

„Warunki licencyjne, które mówią wyraźnie, jakie powinno być urządzenie stadionu. Każda trybuna, tu mówię o rozgrywkach najwyższej klasy, musi być wyposażona w odpowiednią ilość toalet dla obu płci zgodnie z przepisami lokalnych władz sanitarnych. Sanitariaty muszą posiadać urządzenia do mycia rąk przynajmniej z zimną wodą i zaopatrzone w odpowiednią ilość ręczników lub suszarek. Pomieszczenia muszą być jasne, czyste, higieniczne i utrzymane w takim stanie w trakcie całej imprezy. Na każdy 1000 osób musi być przynajmniej 5 toalet z sedesami dla mężczyzn, 8 pisuarów, oraz 5 toalet z sedesami dla kobiet, jednocześnie zgodnie z przepisami władz lokalnych.” (działacz PZPN)

Oczekiwania wobec toalet....

Piłkarzy

- Zapewnienie intymności (pisuary versus sedesy; prysznice);
- Oddzielne toalety/ prysznice dla obu grających ze sobą drużyn.

Kibiców

- Odpowiednia liczba toalet;
- Duża przepustowość;
- Dogodnie zlokalizowane;
- Odpowiednie wyposażenie – papier toaletowy, mydło, ręcznik;
- Odpowiednio przystosowane dla poszczególnych grup kibiców - kobiet, mężczyzn, osób niepełnosprawnych.

Komentatorów

- Oddzielne toalety wyłącznie dla komentatorów - brak konieczności korzystania z tych samych co kibice;
- Czyste, ładnie pachnące;
- Odpowiednio wyposażone (mydło, papier);
- Zlokalizowane blisko stanowisk komentatorskich.

Zarządców/ organizatorów rozgrywek

- Bezpieczeństwo – elementy trudne do wyrwania, nie mogące posłużyć jako broń podczas zamieszek na stadionie;
- Łatwość utrzymania;
- Ewentualnie oszczędność zużycia światła/ wody.

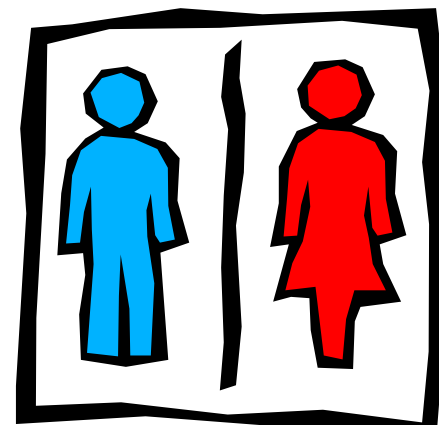
Oczekiwania kibiców wobec toalet na stadionach (1/2)

Zdaniem badanych od toalet na stadionach kibice „nie oczekują fajerwerków, mają być wyłącznie funkcjonalne”. Oczekiwania kibiców odnośnie toalet na stadionach:

- Odpowiednia liczba toalet, tak aby wszyscy potrzebujący zdążyli skorzystać w czasie przerwy w meczu, brak kolejek, szybkość korzystania z toalety;
- Większa liczba pisuarów niż sedesów (krótszy czas korzystania);
- Możliwość dezynfekcji oraz osuszenia rąk (dostęp do bieżącej wody, mydła, papieru/ suszarki do rąk);
- Łatwy dostęp, dobre oznakowanie – szerokie dojście, umiejscowienie między wyjściem z trybuny a wyjściem ze stadionu;
- Toalety odpowiednio dostosowane do potrzeb poszczególnych grup kibiców - kobiet, mężczyzn, osób niepełnosprawnych;
- Bezpłatne, ponieważ kibice płacą za bilet, a dodatkowo w trakcie imprez masowych organizator musi zapewnić nieograniczony dostęp do toalet.

Ewentualnie mogłyby być wprowadzone poniższe udogodnienia:

- Dostosowanie wysokości sedesów, umywalek do potrzeb dzieci, młodzieży, przewijaki dla matek z dziećmi, choć zdaniem organizatorów dzieci poniżej 14 roku życia nie powinni pojawiać się na meczach;
- Większa dbałość o zapach.

Oczekiwania kibiców wobec toalet na stadionach (2/2)

„Powinna być duża i przepustowa. One są umiejscowione pod trybunami, musi być łatwy dostęp. Z trybuny powinno być szerokie zejście do tej części, gdzie jest infrastruktura. Nie ma nic gorszego niż stanie w kolejkach, a na meczu już jest jeszcze o tyle, że nikt nie będzie czekał, aż wszyscy kibice załatwią swoje potrzeby fizjologiczne. Jest przerwa 15 minut, to w teorii musi być tak przygotowane, żeby te 63 tysiące, jak na Narodowym, mogło zrobić siku.” (dziennikarz)

„Dla mnie jest ważne, żeby był papier, mydło, zapach pewnie też jest ważny. To chyba w zależności od kultury człowieka. Mimo, że jest tak utarte, że na stadiony chodzi bydło, to nie jest aż tak źle. Mydło i papier jeszcze nikomu nie zaszkodziło.” (dziennikarz)

„To jest absurdalny pomysł, ponieważ płacę bilet wstępu na mecz, więc te wszystkie opłaty powinny się znajdować w cenie biletu, poza cateringiem, który jest dodatkowo płatny.” (stowarzyszenie kibiców)

„Jeśli chodzi o czystość to wiadomo, że jeśli przede mną wejdzie 500 osób to ona nie jest już czysta, a nie będę wymagał od organizatora spotkania, żeby ktoś cały czas tam latał i czyścił tę toaletę, bo to zakrawa na jakiś absurd.” (stowarzyszenie kibiców)

Oczekiwania wobec toalet na stadionach Euro 2012

- **Oczekiwania kibiców odnośnie toalet na stadionach, na których będą się odbywały rozgrywki w ramach Euro 2012 nie różnią się od oczekiwań względem toalet na nowo oddawanych stadionach.** Przede wszystkim powinny one mieć dużą przepustowość, tak by nie tworzyły się kolejki a czas korzystania z nich był jak najkrótszy. Dodatkowo powinny być czyste, schludne, umożliwiające dostęp do bieżącej wody, dezynfekcję rąk oraz ich wytarcie.
- **Zdaniem badanych kibice na Euro 2012 nie będą się w znaczący sposób różnić od kibiców przychodzących na rozgrywki Ekstraklasy** – nie potrzeba zatem toalet o specjalnym wyposażeniu, udogodnieniach. Ewentualnie, zdaniem nielicznych respondentów, w strefie VIP mogłyby się znajdować bardziej ekskluzywne, wykonane z wyższej jakości materiały toalety, może nawet łazienki.
„Przede wszystkim maksymalnie krótki czas skorzystania, dostępności. Udogodnienia takie podstawowe.” (zarządca)
„Na tych nowych na pewno [kibice] nie będą rozczarowani, a myślę, że będą mile zaskoczeni.” (trener)
- **Zdaniem respondentów, gdyby w Polsce nie byłyby organizowane rozgrywki Euro 2012 modernizacja stadionów oraz budowa nowych też miałyby miejsce, jednak nie w tak szybkim tempie.**
„Z jednej strony stadiony nie są budowane tylko na Euro, są budowane, bo nie mamy stadionów. To był na pewno katalizator podjęcia wszelkich decyzji i podjęcia prac tak szybko, jak są prowadzone teraz i takiej jakości. Natomiast patrząc na to realistycznie, gdyby nie było Euro w Polsce to prędzej, czy później ktoś by wpadł na to, że warto postawić kilka stadionów, bo tak się dzieje na całym świecie.” (działacz PL 2012)
„Nie zmieniłoby się tak szybko, ale by się zmieniło. Football jest jedną z branż biznesowych i jeśli on na zachodzie w Anglii, Niemczech przynosi korzyści, generuje miliardowe przychody z transmisji, sprzedaży pamiątek, itd., ekonomia taka jest, nie znosi próżni, więc wcześniej, czy później coś by się zadziało natomiast znacznie mniejszym tempem.” (zarządca)

Działania proaktywne kibiców (1/2)

- **Zarządcy stadionów i organizatorzy rozgrywek spotykali się z działaniami proaktywnymi kibiców, mającymi na celu poprawę infrastruktury na stadionach, w tym infrastruktury sanitarne – w formie petycji bądź bezpośrednich spotkań.** Kibice podejmowali przede wszystkim kwestie zbyt niskiej liczby toalet a także ich jakości, czystości, wyposażenia (szczególnie jeśli chodzi o TOI-TOI'e).
- **Przedstawiciele stowarzyszeń kibiców przyznawali, że próbują konsultować plany nowo budowanych stadionów z ich zarządcami, zwracają uwagę na najważniejsze dla nich aspekty** – bezpieczeństwo, infrastruktura gastronomiczna, sanitarna, parkingi itp. Jednakże podchodzą oni sceptycznie co do efektów swoich działań - obawiają się, że zarządcy nie uwzględnią ich przy budowie stadionów. Ale o ostatecznym wyniku tych rozmów, przekonują się dopiero po oddaniu stadionów kibicom.

„Narzekanie, że przeważają te kabiny sanitarne, że to powoduje pewien dyskomfort. No są kolejki do tych toalet, jest ich za mało. Nie jest to jakiś straszny głos, jest to w jakiejś kolejności oczekiwania.” (zarządca)

„Nie mówi się o tym, ale generalnie wiadomo, że ludzie nie byli zadowoleni z poziomu polskich stadionów generalnie.” (dziennikarz)

„Stowarzyszenie Kibiców (...) jest cały czas w kontakcie ze spółką budującą miasto pod względem Euro2012, z Urzędem Miasta, który finansuje tę całą budowę, oraz z panem architektem całego stadionu. Cały czas się spotykamy i wytykamy im błędy.” (stowarzyszenie kibiców)

Działania proaktywne kibiców (2/2)

- **Zdaniem organizatorów rozgrywek kibice mają pełne prawo żądać infrastruktury jak najwyższej jakości, ponieważ kupując bilety, stają się klientami danego stadionu/ klubu.** Dodatkowo według niektórych należy próbować sprostać oczekiwaniom kibiców, ponieważ niekiedy zdenerwowany, niezadowolony kibic może wyrządzić bardzo duże szkody.
- **Przedstawiciele stowarzyszeń kibiców przyznawali, że próbują konsultować plany nowo budowanych stadionów z ich zarządcami, zwracają uwagę na najważniejsze dla nich aspekty – bezpieczeństwo, infrastruktura gastronomiczna, sanitarna, parkingi itp.** Jednakże podchodzą oni sceptycznie co do efektów swoich działań, obawiają się, że zarządcy nie uwzględnią ich przy budowie stadionów, jednak o ostatecznym wyniku tych rozmów przekonają się dopiero po oddaniu stadionów kibicom.

„Wiadomo, że jak będzie miał odpowiednią ilość bufetów, toalet, parkingów, sektor kibuców przyjezdnych, komfort oglądania meczu będzie, to ten kibic powinien się inaczej zachowywać i już to obserwujemy. Jest zupełnie inna atmosfera. Jeśli jest estetycznie wokół to człowiek na ogół nie ciska papierów. Tam gdzie jest brudno to dokłada, a jeszcze przy emocjach piłkarskich.” (działacz PZPN)

Ocena toalet w miejscach publicznych (1/2)

- **Badanych zapytaliśmy również o jakość toalet w miejscach publicznych.** Jest to o tyle ważne, że kibice nie tylko przebywają na stadionach, ale muszą do nich także dojechać, przebywają więc w przestrzeni publicznej.
- **Zdaniem respondentów toalet w miejscach publicznych w Polsce jest zbyt mała, prawie znikoma liczba.** Istnieją one jedynie na lotniskach, dworcach, czy w galeriach handlowych. Ich jakość zależy od roku budowy danego obiektu – bardzo dobra sytuacja panuje np. na Terminalu 2 na Okęciu; natomiast zdecydowanie źle jest na dworcach np. Wschodnim i Zachodnim w Warszawie.
- **W sytuacji, gdy z toalety trzeba skorzystać „nagle” najłatwiej jest zrobić to w restauracji, pubie, ale właściciele ograniczają tę możliwość do swoich klientów.**

„Tego brakuje, są w kiepskim stanie technicznym, estetycznym, sanitarnym. Kuleje to od A do Z, wszystkie elementy. To wszędzie, poza toaletami w miejscach publicznych typu hotele, restauracje, chociaż też się zdarza, że są niedociągnięcia, Galerie Handlowe. Tam to jeszcze. Ale też są problemy, bo człowiek szukający toalety wchodzi wszędzie i jest odwieczny konflikt, zwłaszcza z lokali gastronomicznych, jak ktoś wchodzi, szuka toalety, a nie jest klientem.” (zarządca)

„Dworce, lotniska to też się będzie zmieniać. Jak to wyglądało to wszyscy wiedzą, tragedia. Z osobistych doświadczeń to szukanie toalety jest szybko po jakiś knajpach. Nie ma czegoś takiego, jak publiczne toalety. Nie funkcjonuje to.” (dziennikarz)

„Na lotnisku ok., bo jest świeże i nowiutkie, ten nowy terminal. [Dworzec] wschodni i zachodni to nie wiem, co się z nimi będzie działo, czy będą remontowane, czy nie. Muszą być odświeżone, bo to jest gruz.” (dziennikarz)

„To jest to jeden wielki skandal, bo nie ma tych toalet. Turyści najczęściej udają się do jakiejś kawiarni lub restauracji, wnoszą opłatę za korzystanie z toalety, ponieważ toalet publicznych nie ma.” (stowarzyszenie kibiców)

Ocena toalet w miejscach publicznych (2/2)

- Dlatego też respondenci proponowali przede wszystkim **zwiększenie liczby ogólnodostępnych toalet publicznych, nie tylko na okres Euro 2012.**
- **Przeciwni jednak byli rozstawianiu toalet przenośnych marki TOI-TOI**, które poprzez swoją kolorystykę silnie wyróżniałyby się w przestrzeni publicznej i ją szpecily.
- W zamian **proponowali ustawienie toalet-kiosków w stonowanych kolorach**, z których można skorzystać po wrzuceniu określonej sumy pieniędzy. Dodatkowo niektórzy wspominali dawne szalety publiczne umieszczane w podziemiach miast

„Powinniśmy na każdym rogu ustawić po kilka TOI-TOI i śmiesznie by nasze miasto wyglądało.” (zarządca)

„Ktoś musi pomyśleć o tym, że kibic, który przyjedzie będzie się musiał najpierw zatrzymać w punkcie A, na lotnisku, (...) Potem z lotniska musi dotrzeć do hotelu, albo punktu zbornego pozostałych kibiców. (...) Trzeba określić, gdzie potencjalny kibic będzie chciał się wysikać. W tym miejscu trzeba postawić albo tymczasową toaletę, albo zapewnić taki standard i przepustowość tej toalety, żeby się nie tworzyły korki.” (działacz PL 2012)

*„Jeśli na otwarcie przetoczy się przez Warszawę jakaś niewyobrażalna dla nas liczba kibiców w ciągu dnia to też nie wybudujemy nagle infrastruktury stałej dla nich, tylko trzeba pomyśleć o czymś, co ułatwi życie, czyli to będą przenośne.”
(działacz PZPN)*

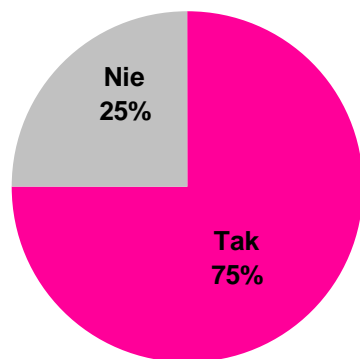

Wyniki badania - kibice o toaletach

Toalety na stadionach piłkarskich

Korzystanie z toalet na stadionie

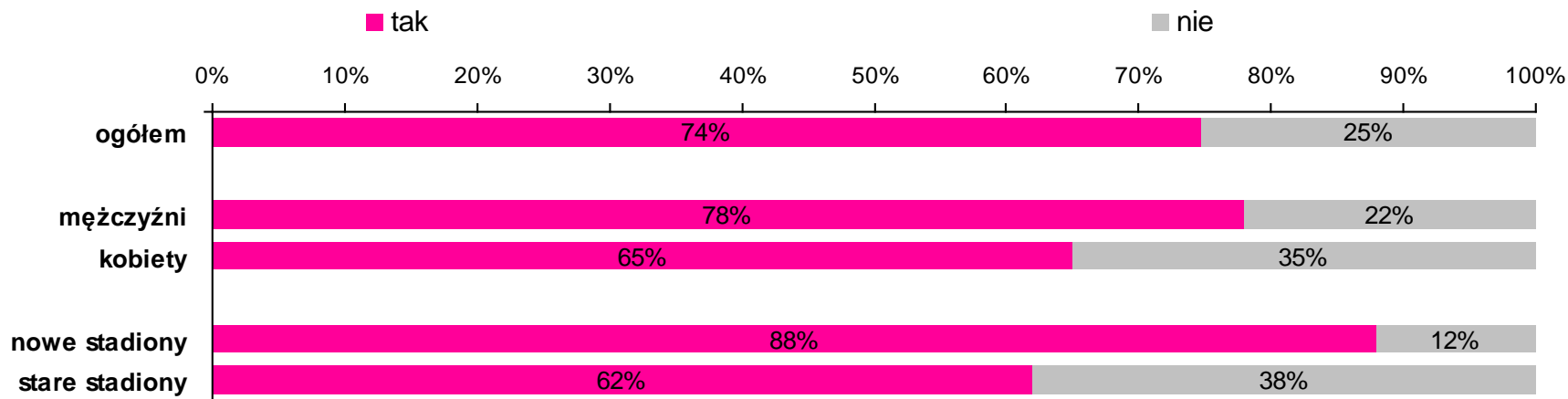
P2. Czy skorzystał(a) Pan(i) z toalety na tym stadionie przynajmniej raz?

Trzy czwarte (75%) badanych kibiców przynajmniej raz skorzystało z toalety stadionie swojej drużyny

Odsetek ten jest wyższy wśród mężczyzn (78%) niż wśród kobiet (65%)

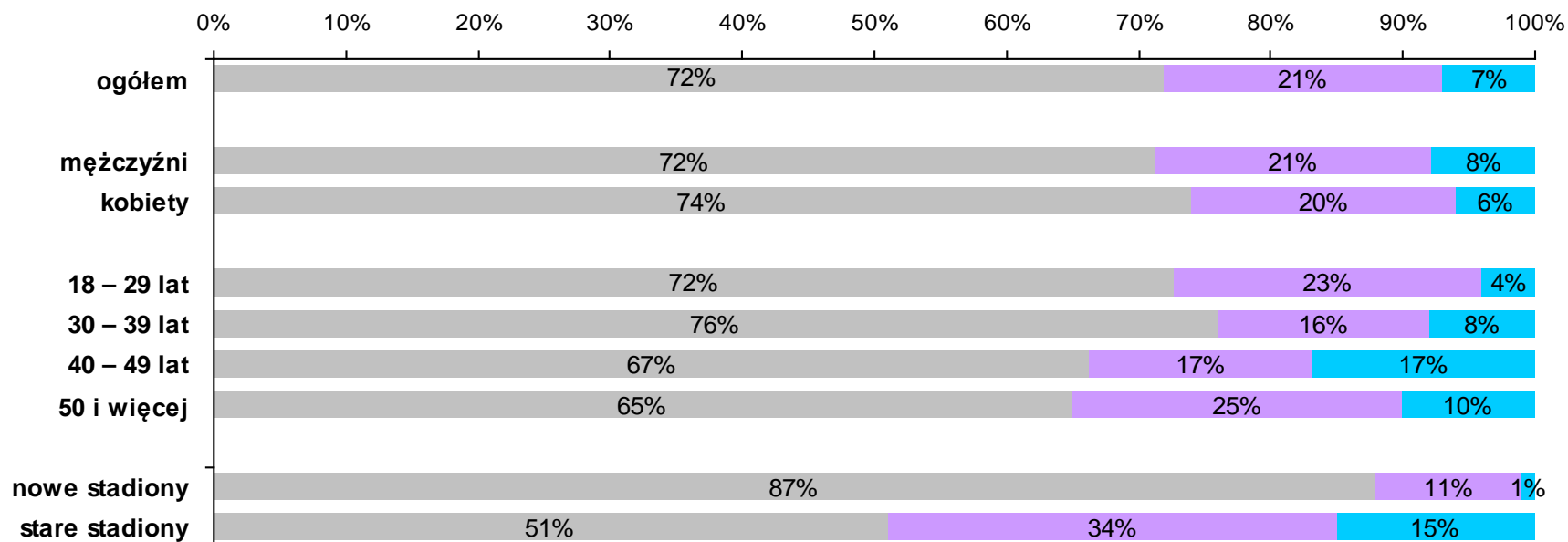
Chętniej odwiedzane są toalety na stadionach „nowych” lub wyremontowanych, gdzie 88% kibiców przynajmniej raz skorzystało z toalety

Podstawa: OGÓŁEM N=320, mężczyźni N=237, kobiety N=83, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

Opory przed korzystaniem z toalety na stadionie

- Nie mam oporów przed korzystaniem z toalety na tym stadionie, korzystam zawsze kiedy mam taką potrzebę
- Mam pewne opory przed korzystaniem z toalety na tym stadionie, nie zawsze w razie potrzeby korzystam
- Mam duże opory przed korzystaniem z toalety na tym stadionie, korzystam tylko w ostateczności

Wśród kibiców, którzy przynajmniej raz skorzystali ze stadionowej toalety, blisko trzech na dziesięciu (28%) ma opory przed odwiedzeniem takiej toalety i nie korzysta z niej zawsze w razie potrzeby

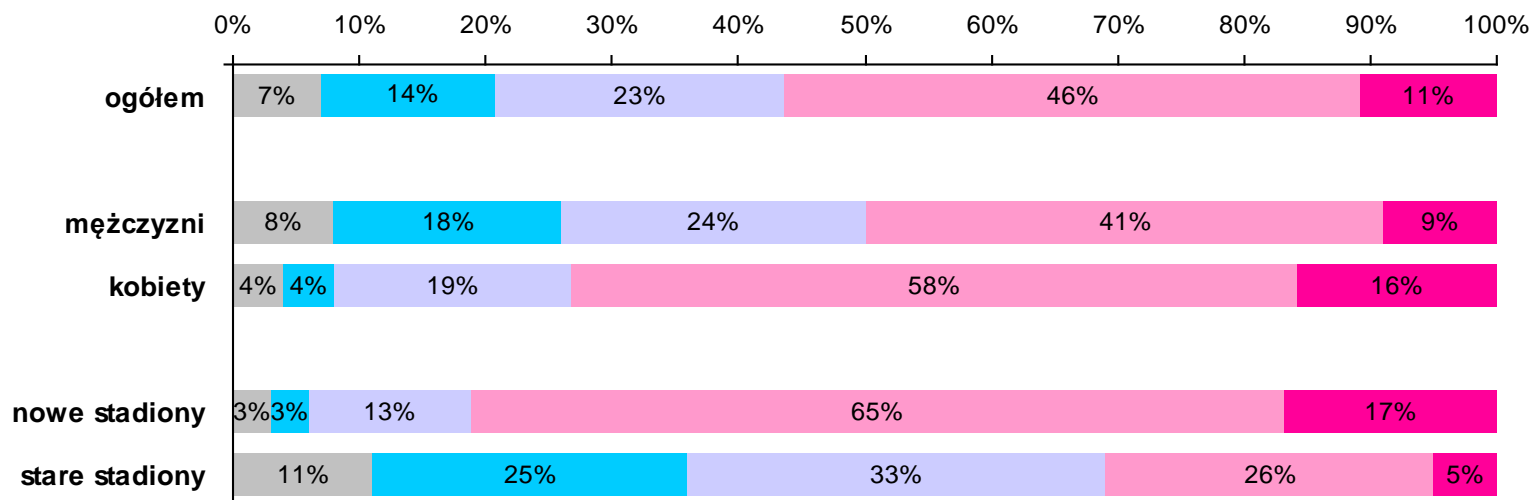
Częściej taki problem dotyczy kibiców ze „starych” stadionów, gdzie w sumie prawie połowa odwiedzających toalety ma mniejsze lub większe opory przed taką wizytą

Podstawa: osoby, które przynajmniej raz skorzystały z toalety na danym stadionie ogółem N=240, mężczyźni N=186, kobiety N=54, 18-29 lat N=134, 30-39 lat N=62, 40-49 lat N=24, 50 i więcej lat N=20, nowe stadiony N=141, stare stadiony N=99

Ocena liczby dostępnych na stadionie toalet

P4. Jak ocenia Pan(i) liczbę dostępnych toalet na tym stadionie?

■ Nie w iem ■ Zdecydow anie niew ystarczająca ■ Raczej niew ystarczająca ■ Raczej w ystarczająca ■ Zdecydow anie w ystarczająca

W sumie 57% badanych kibiców ocenia liczbę toalet dostępnych na ich stadionie jako wystarczającą, przeciwnego zdania jest 37%

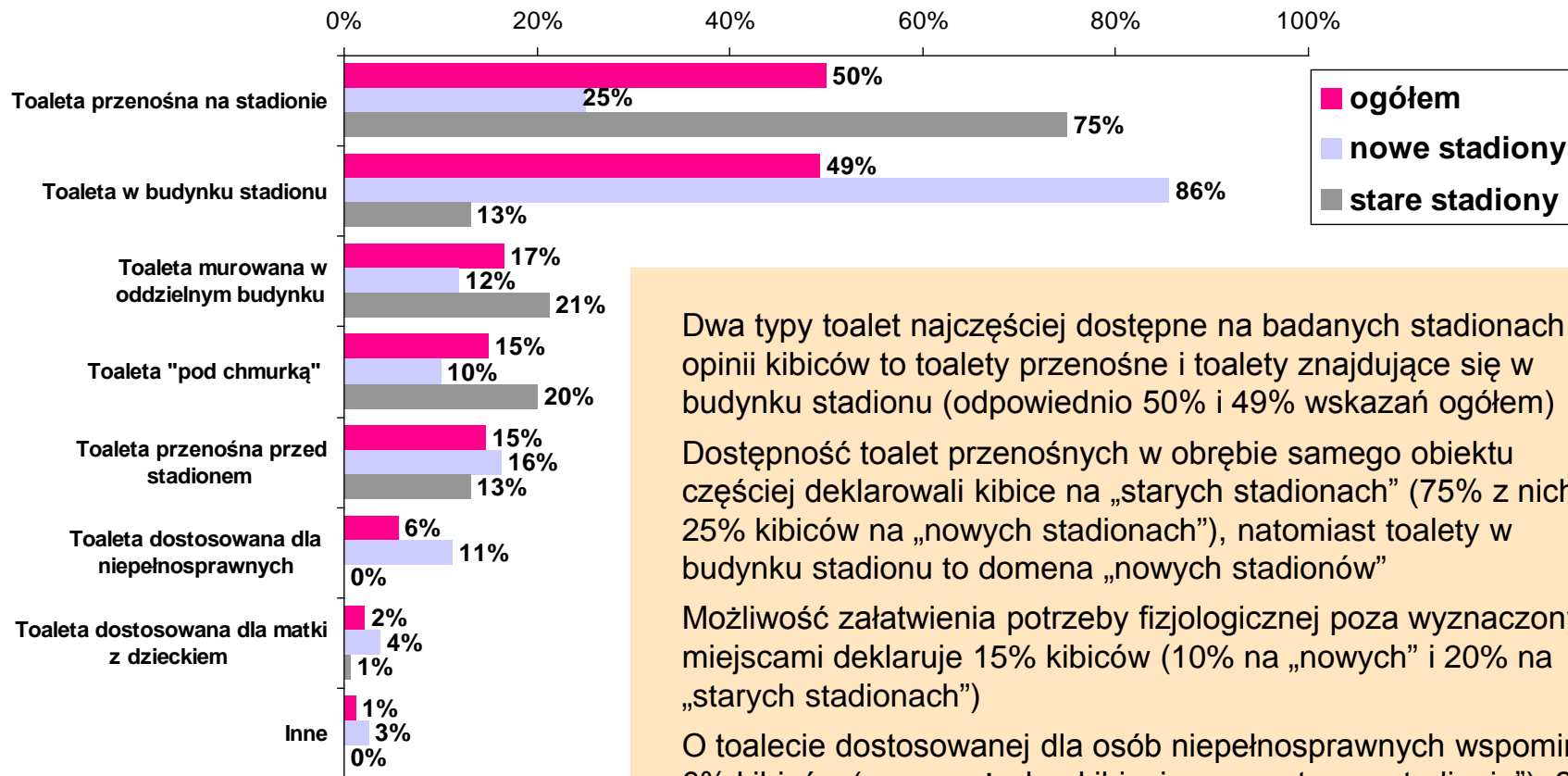
Liczbę dostępnych toalet lepiej oceniają kobiety, w sumie 74% z nich uznaje, że jest ona wystarczającą (wśród mężczyzn 50%)

Częściej na zbyt małą liczbę toalet skarżą się uczestnicy meczów na „starych stadionach” (58% z nich), w przypadku „nowych stadionów” odsetek ten wynosi 16%

Podstawa: ogółem N=320, mężczyźni N=237, kobiety N=83, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

Rodzaj toalet dostępnych na stadionie (wg kibiców)

P4a. Jaki rodzaj toalet jest dostępny dla kibiców na tym stadionie?

Dwa typy toalet najczęściej dostępne na badanych stadionach w opinii kibiców to toalety przenośne i toalety znajdujące się w budynku stadionu (odpowiednio 50% i 49% wskazań ogółem)

Dostępność toalet przenośnych w obrębie samego obiektu częściej deklarowali kibice na „starych stadionach” (75% z nich vs 25% kibiców na „nowych stadionach”), natomiast toalety w budynku stadionu to domena „nowych stadionów”

Możliwość załatwienia potrzeby fizjologicznej poza wyznaczonymi miejscami deklaruje 15% kibiców (10% na „nowych” i 20% na „starych stadionach”)

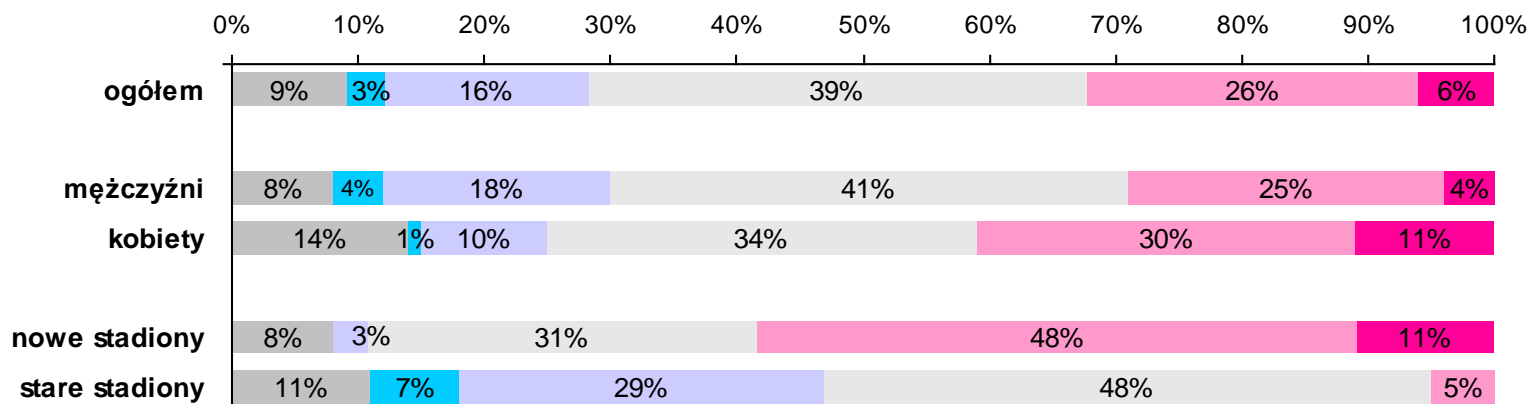
O toalecie dostosowanej dla osób niepełnosprawnych wspomina 6% kibiców (z czego żaden kibicujący na „starym stadionie”), 2% wymieniło toaletę z udogodnieniami dla matki z dzieckiem

Podstawa: ogółem N=320, mężczyźni N=237, kobiety N=83, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

Ogólna ocena standardu czystości i wyposażenia toalet na stadionie

P5. Jak ogólnie ocenia Pan(i) standard czystości i wyposażenia toalet na tym stadionie?

■ Nie wiem
 ■ 1-Bardzo niski
 ■ 2-Niski
 ■ 3- Przeciętny
 ■ 4-Wysoki
 ■ 5-Bardzo wysoki

Podstawa: ogółem N=320, mężczyźni N=237, kobiety N=83, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

Blisko czterech na dziesięciu kibiców (39%) ocenia standard toalet na stadionie swojej drużyny jako przeciętny, 32% uważa, że jest on wysoki lub bardzo wysoki, zaś 19% uznało go za niski lub bardzo niski

Diametralnie różnią się oceny toalet na „nowych” i „starych stadionach”: na tych pierwszych blisko 60% kibiców oceniło standard toalet jako wysoki lub bardzo wysoki, na stadionach starego typu jedynie co dwudziesty (5%) kibic uznał standard za wysoki

Ogólnie toalety lepiej oceniły kobiety (41% ocen pozytywnych vs 29% wśród mężczyzn), jednak respondentki częściej kibicowały na „nowych stadionach” co mogło wpłynąć na ten wynik

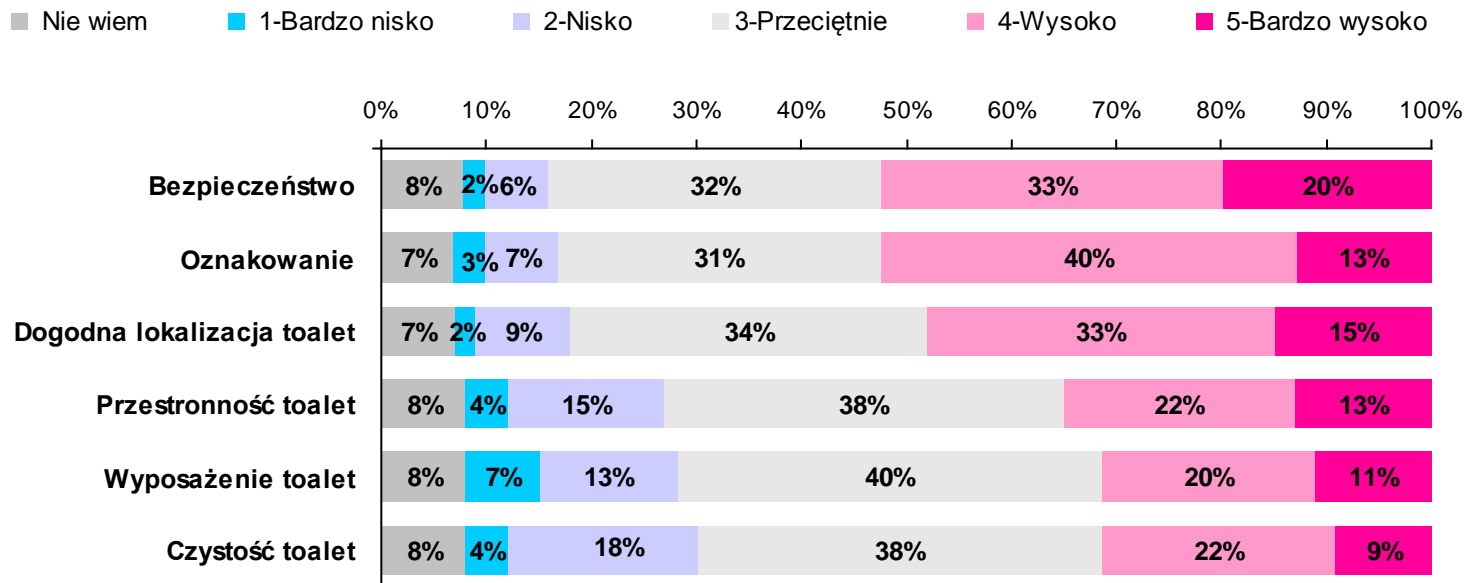
Ocena różnych aspektów toalet na stadionie

P6. A jak ocenia Pan(i) następujące aspekty toalet na tym stadionie?

Najlepiej ocenione zostały bezpieczeństwo i oznakowanie toalet stadionowych (po 53% ocen wysokich lub bardzo wysokich)

Dobre noty uzyskała także dogodna lokalizacja toalet (48% wysokich/ bardzo wysokich ocen)

Słabiej wypadła ocena ich przestronności (ocenionej wysoko lub bardzo wysoko przez 35% kibiców, ale nisko lub bardzo nisko przez w sumie 19%), a także wyposażenia toalet i ich czystości (po 31% (wysokich/ bardzo wysokich ocen i odpowiednio 20% i 22% niskich/ bardzo niskich ocen).

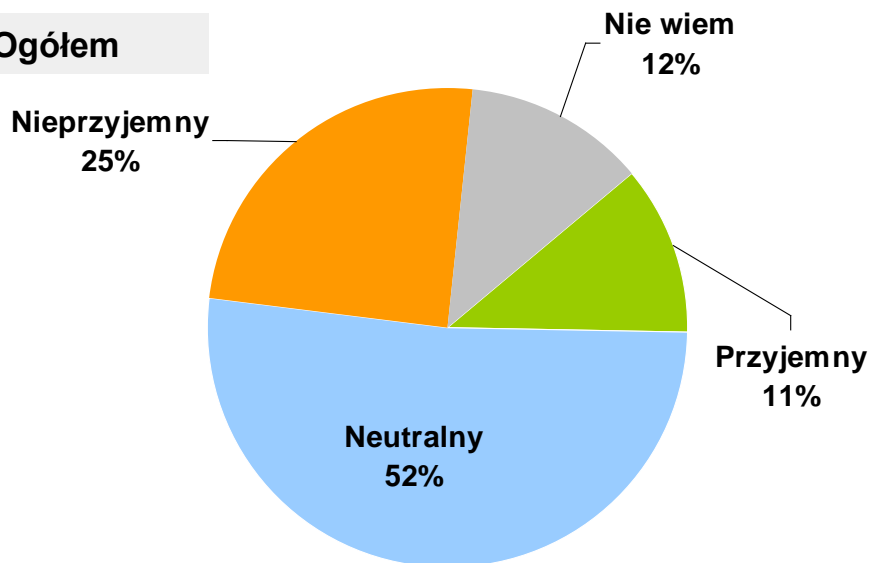

Podstawa: ogółem N=320,, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

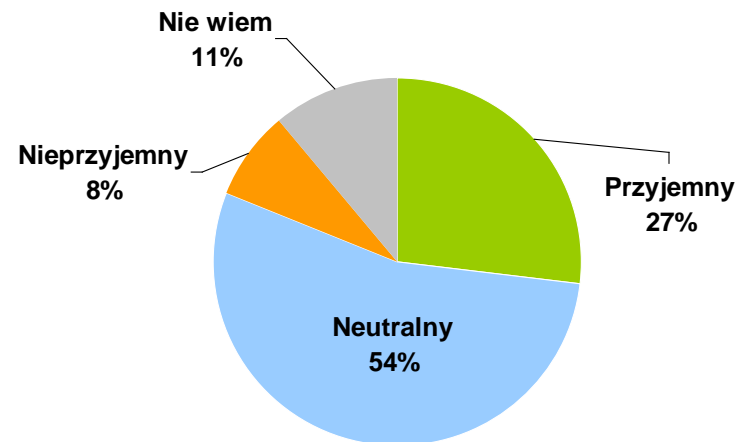
Ocena zapachu w toalecie na stadionie

P8. Jak ocenia Pan(i) zapach w toalecie na tym stadionie?

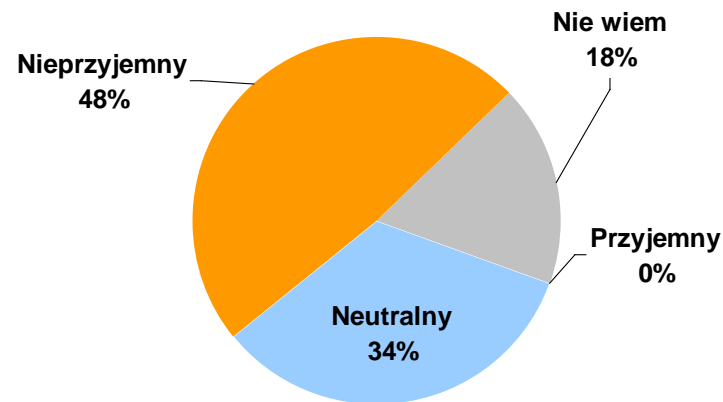
Ogółem

Nowe stadiony

Stare stadiony

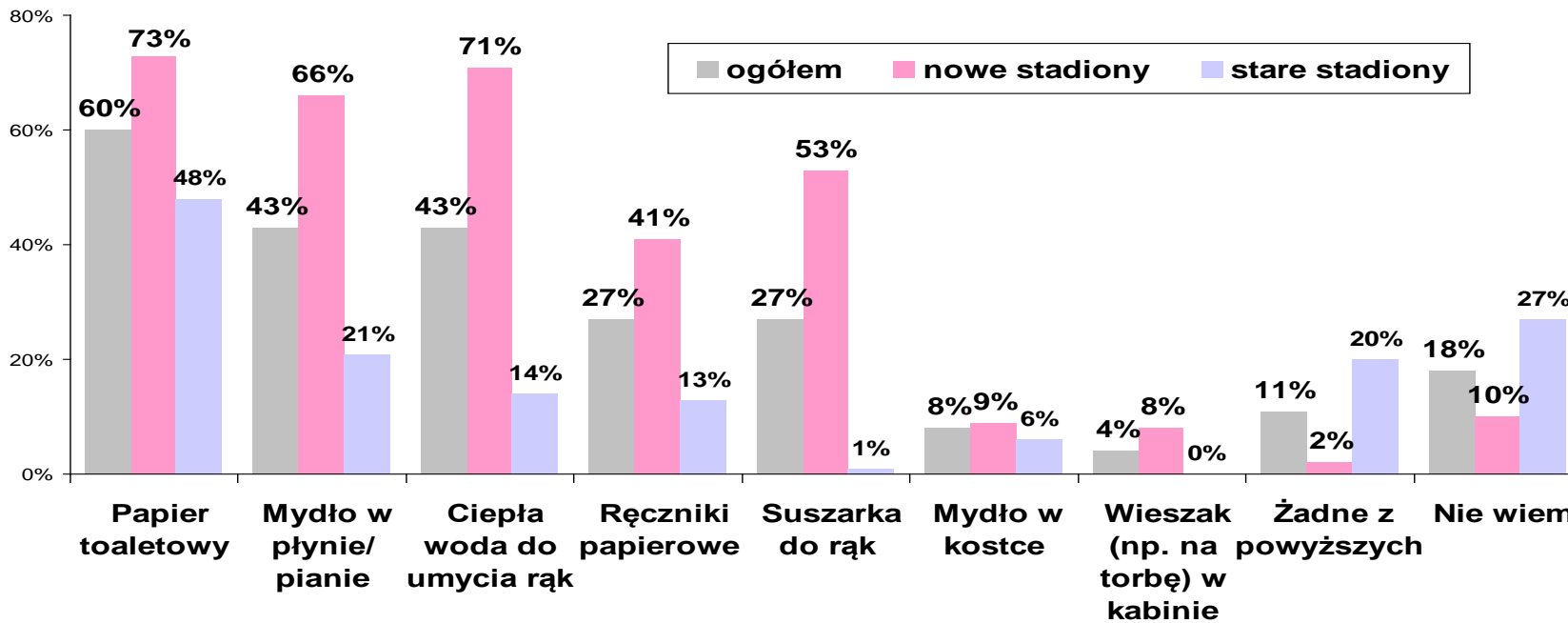
52% kibiców oceniło, że zapach w toalecie na stadionie jest neutralny, co czwarty (25%) oceniło, że jest on nieprzyjemny, a co dziesiąty kibic (11%) spotkał się przyjemnym zapachem

Nieprzyjemny zapach częściej spotkać można w toaletach na „starych stadionach”, gdzie 48% kibiców negatywnie oceniło zapach toalety, na nowych stadionach było to już tylko 8%

Podstawa: ogółem N=320, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

Udogodnienia dostępne w toaletach na stadionie

P14. Proszę powiedzieć, które z następujących udogodnień są dostępne w toaletach na tym stadionie?

60% kibiców potwierdziło dostępność papieru toaletowego, mydło w płynie/ pianie i ciepłą wodę do umycia rąk zauważyło po 43% badanych

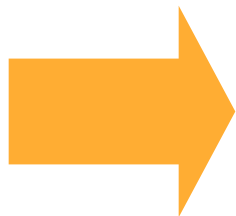
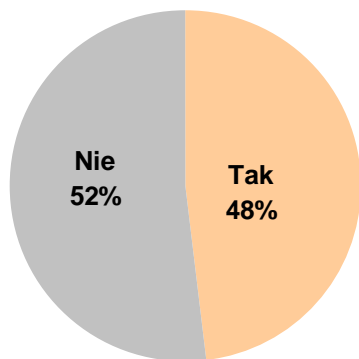
Ręczniki papierowe i suszarkę do rąk wymieniło po 27% badanych, mydło w kostce 8%, zaś wieszak na torbę w kabinie 4%.

Wszystkie z udogodnień częściej według kibiców dostępne były na „nowych stadionach”

Podstawa: ogółem N=320, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

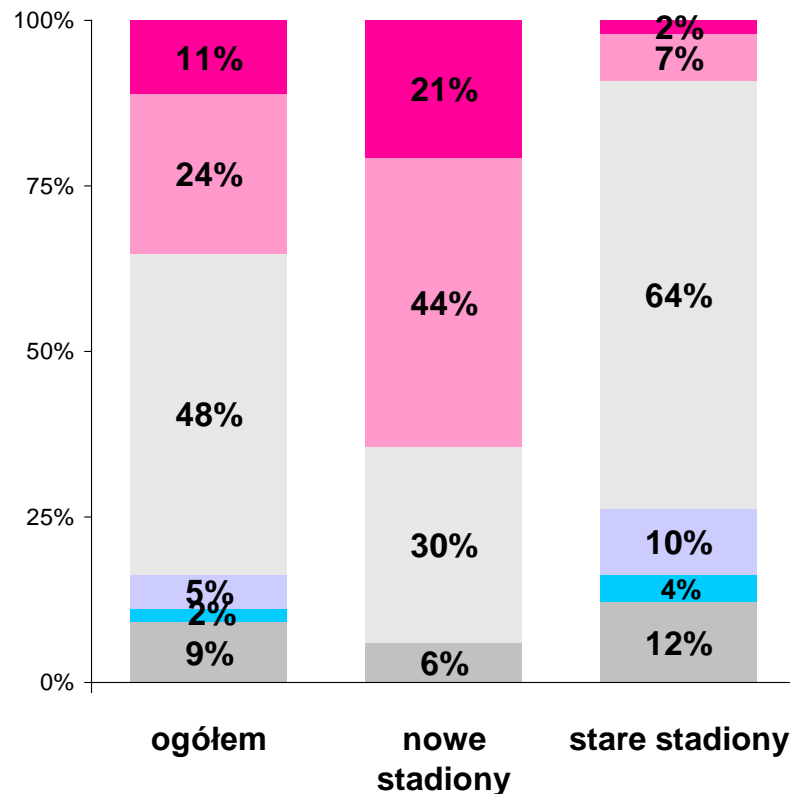
Porównanie z toaletami na innych stadionach

P15. Czy chodzi Pan(i), przynajmniej od czasu do czasu, na mecze na innych stadionach?

P16. Jak ocenia Pan(i) standard czystości i wyposażenia toalety na tym stadionie w porównaniu z toaletami na innych stadionach w Polsce? Czy na tym stadionie jest on:

- Zdecydowanie lepszy
- Trochę lepszy
- Podobny
- Trochę gorszy
- Zdecydowanie gorszy
- Nie wiem

Podstawa: osoby odwiedzające inne stadiony, ogółem N=152, nowe stadiony N=71, stare stadiony N=81

Niemal połowa (48%) kibiców, którzy uczestniczą także w meczach na innych stadionach oceniło standard toalety na swoim stadionie jako podobny do standardu toalet na innych stadionach

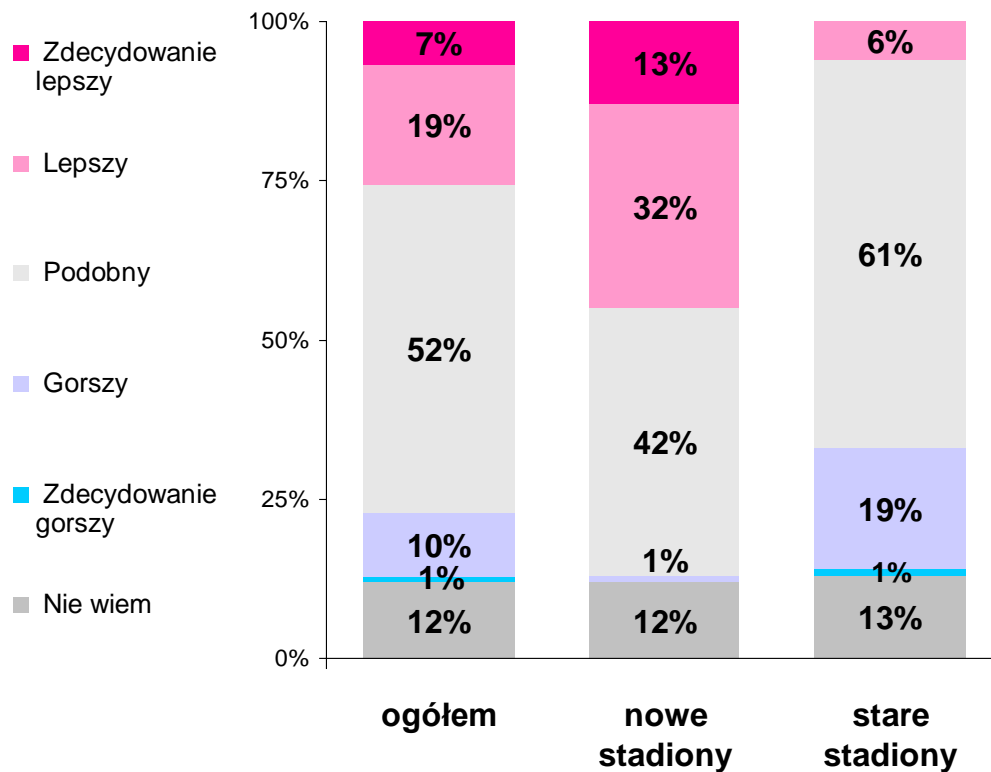
35% pytaných twierdzi, że standard na ich stadionie jest lepszy od tego na innych stadionach, które odwiedzili, według 7% takie porównanie wypada na niekorzyść ich stadionu

Toalety na stadionach vs toalety w innych miejscach publicznych

P7. A jak ocenia Pan(i) toaletę na tym stadionie w porównaniu z toaletami w innych miejscach publicznych? Czy powiedziałbym Pan(i) że standard toalety na tym stadionie jest:

Nieco ponad połowa kibiców (52%) ocenia standard toalety na stadionie swojej drużyny jako podobny do toalet w innych miejscach publicznych, częściej twierdzili tak kibice ze „starych stadionów” (61% z nich) niż z „nowych” (42%)

Co czwarty badany (26%) uznał toaletę na swoim stadionie za lepszą, 11% oceniło jej standard jako gorszy od standardu toalet w innych miejscach publicznych.

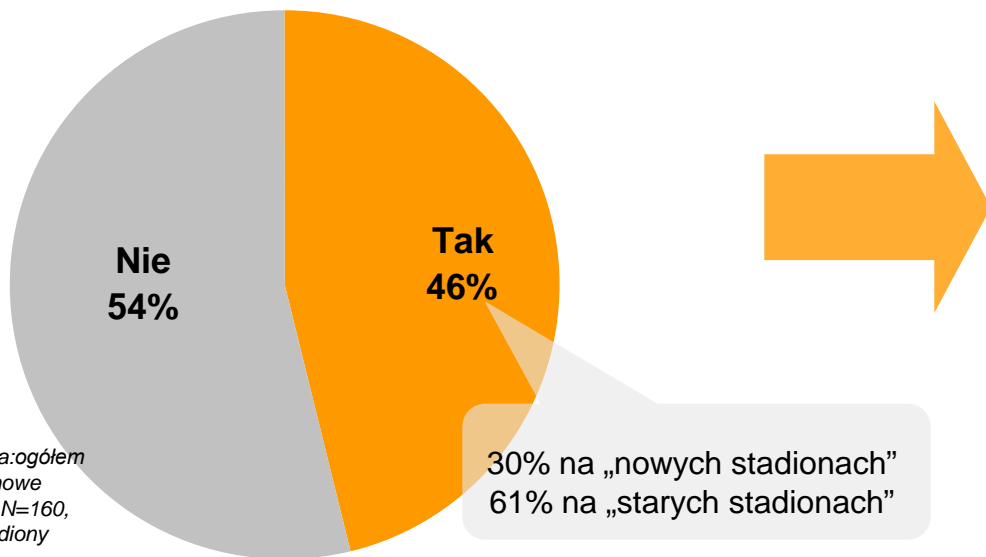

Podstawa: ogółem N=320, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

Kwestie do poprawy w toalecie na stadionie

P9. Czy są jakieś kwestie, które powinny zostać poprawione w toaletach na tym stadionie?

P10. Jakie elementy powinny zostać poprawione w toaletach na tym stadionie?

Podstawa: ogółem
N=320, nowe
stadiony N=160,
stare stadiony
N=160

Blisko połowa kibiców (46%) uznało, że są kwestie wymagające poprawy w toaletach na stadionie ich drużyny

Częściej twierdzili tak kibice ze „starych stadionów” (61% z nich vs 31% kibice z „nowych stadionów”)

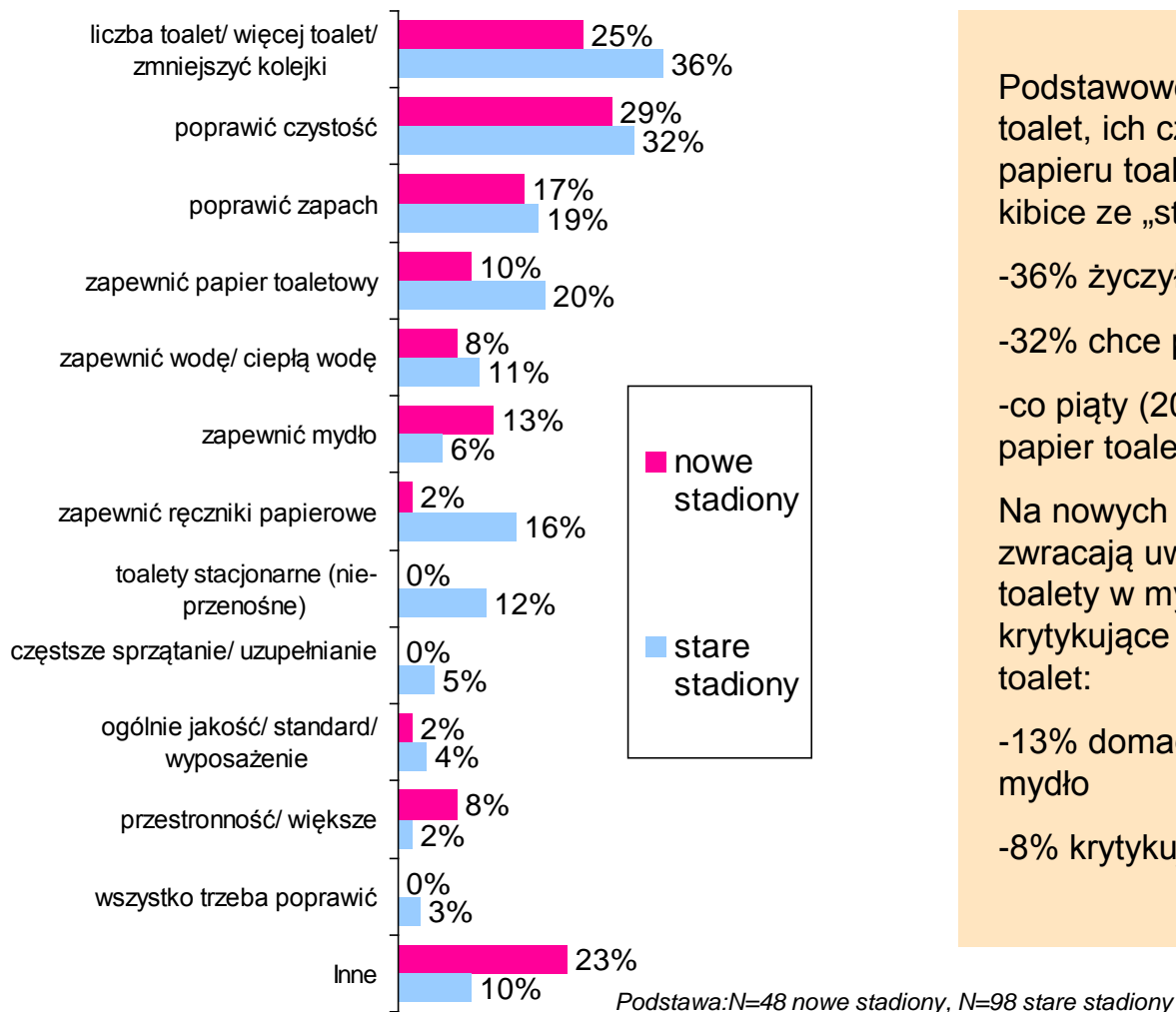
Główne postulaty kibiców to zwiększenie liczby toalet i poprawa czystości (wymienione przez 32% i 31% pytanych), ważna jest też kwestia zapachu (18%) oraz zapewnienia papieru toaletowego (17%), wody (12%) i mydła (10%)

Podstawa: N=146, osoby dostrzegające kwestie do poprawy

Elementy do poprawy: stare vs nowe stadiony

P10. Jakie elementy powinny zostać poprawione w toaletach na tym stadionie?

Podstawowe zastrzeżenia dotyczące liczby toalet, ich czystości, czy też zapewnienia papieru toaletowego częściej wymieniają kibice ze „starych stadionów”:

-36% życzyliby sobie większej liczby toalet

-32% chce poprawy czystości

-co piąty (20%) narzeka na zaopatrzenie w papier toaletowy

Na nowych obiektach częściej kibice zwracają uwagę na potrzebę zaopatrzenia toalety w mydło, pojawiają się też głosy krytykujące przestronność stadionowych toalet:

-13% domaga się lepszego zaopatrzenia mydło

-8% krytykuje wielkość pomieszczeń toalet

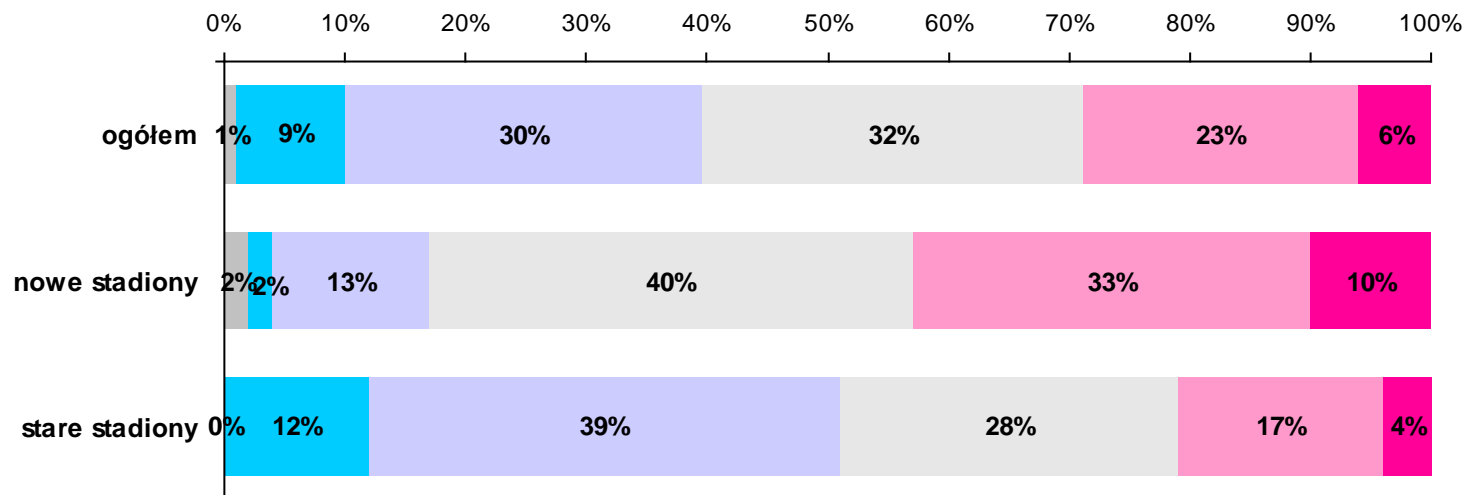
Uwagi kibiców

- „Powinno być ich więcej, bo przy natłoku ludzi w przerwach widać ich wyraźny brak”
- „Powinno być zdecydowanie więcej toalet na stadionie i przed”
- „Ciepła woda i normalne toalety, a nie przenośne”
- „Czystość, trzeba byłoby na bieżąco sprzątać, w przerwie”
- „Poprawienie czystości toalet, żeby wyglądały tak samo przed i po meczu”
- „Zapach powinni zneutralizować, jak jest przerwa to aż cuchnie”
- „Papier toaletowy, ręczniki papierowe, mydło w płynie”
- „W toaletach damskich powinny być kosze na podpaski, teraz ich nie ma”

Poprawa standardu toalet a nowi kibice

P10. Czy poprawienie ilości i standardu toalet na tym stadionie zachęciłoby do uczestnictwa w meczach nowych kibiców?

■ nie wiem ■ zdecydowanie nie ■ raczej nie ■ ani tak, ani nie ■ raczej tak ■ zdecydowanie tak

39% kibiców dostrzegających konieczność poprawy stanu toalet nie uważa, że takie działania zachęciłyby nowych kibiców do udziału w meczu. Przeciwnego zdania jest 29% badanych.

Pozytywny wpływ poprawienia stanu toalet na frekwencję widzą raczej kibice z „nowych stadionów” (43% z nich vs 21% kibiców ze „starych stadionów”)

Podstawa: N=146, osoby dostrzegające kwestie do poprawy, N=48 nowe stadiony, N=98 stare stadiony

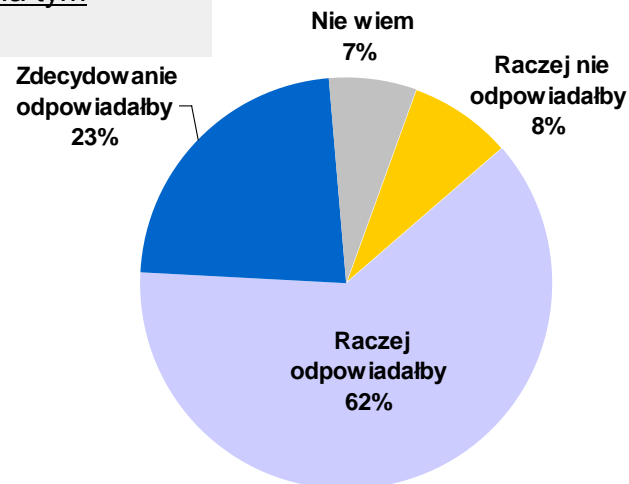
Czy standard toalety odpowiadałby zagranicznemu kibicowi?

P10. Proszę wyobrazić sobie sytuację, że zaprosił(a) Pan(i) na mecz na tym stadionie znajomego kibica z innego kraju. Czy uważa Pan(i) że standard toalety na tym stadionie odpowiadałby takiemu kibicowi?

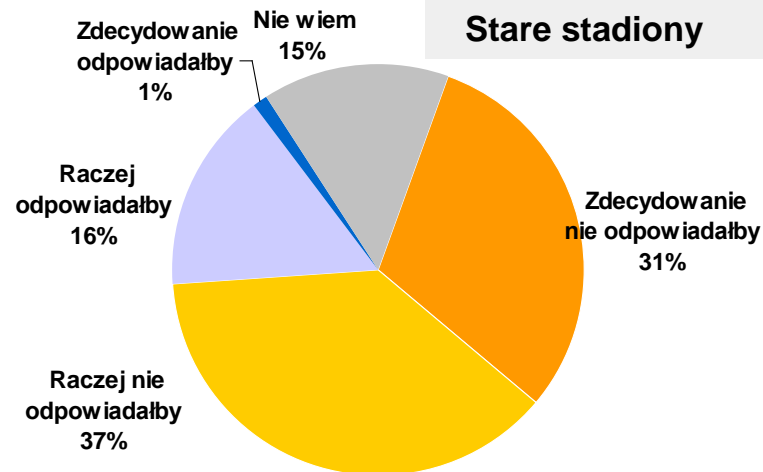
51% kibiców uznało, że standard toalety na ich stadionie odpowiadałby także kibicom z zagranicy, takiego zdania jest 85% kibiców na "nowych stadionach" i tylko 17% na „starych”

Niemal czterech na dziesięciu kibiców (38%) jest przeciwnego zdania, częściej obawy przed negatywną oceną toalet przez zagranicznych kibiców mają fani drużyn grających na „starych stadionach (68 % z nich vs 8% wśród kibiców z „nowych stadionów)

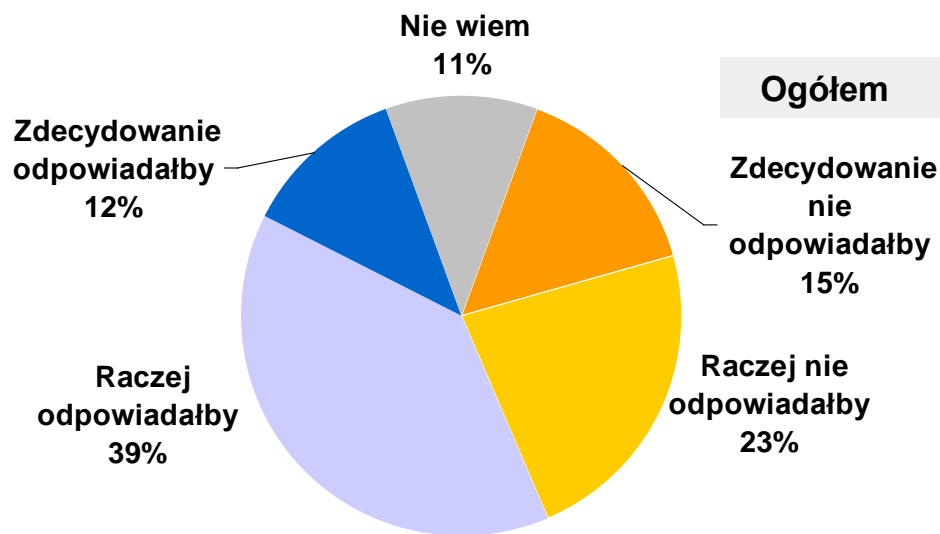
Nowe stadiony

Stare stadiony

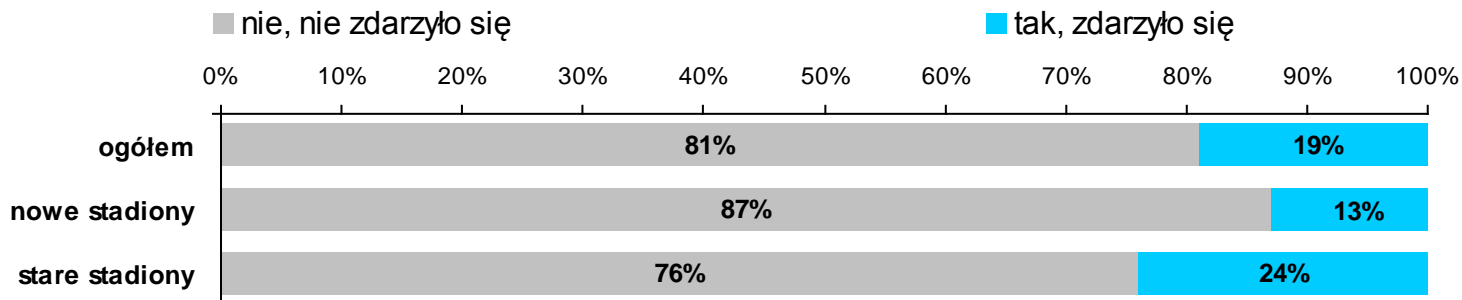
Ogółem

Podstawa: ogółem N=320, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

Trudności z dostępem do toalety

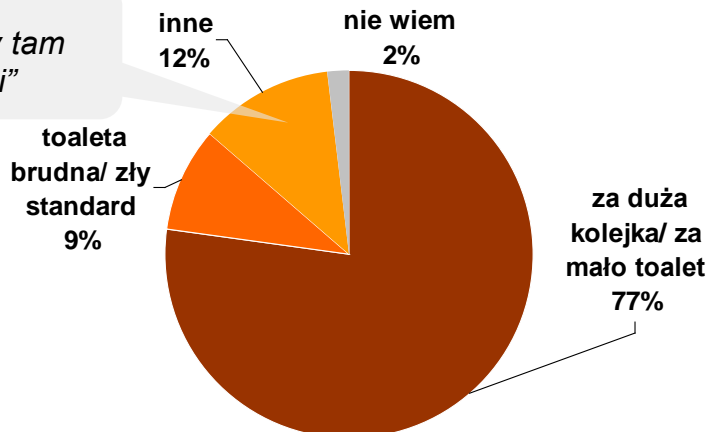
P12. Czy zdarzyło się Panu(i), że mimo potrzeby nie mógł Pan(i) skorzystać z toalety na tym stadionie i musiał(a) załatwić swoją potrzebę fizjologiczną w innym miejscu?

Podstawa: ogółem N=320, nowe stadiony N=160, stare stadiony N=160

P13. A dlaczego nie było możliwe skorzystanie z toalety na stadionie?

„Bałam się ludzi, którzy tam stali, gdyż byli pijani”

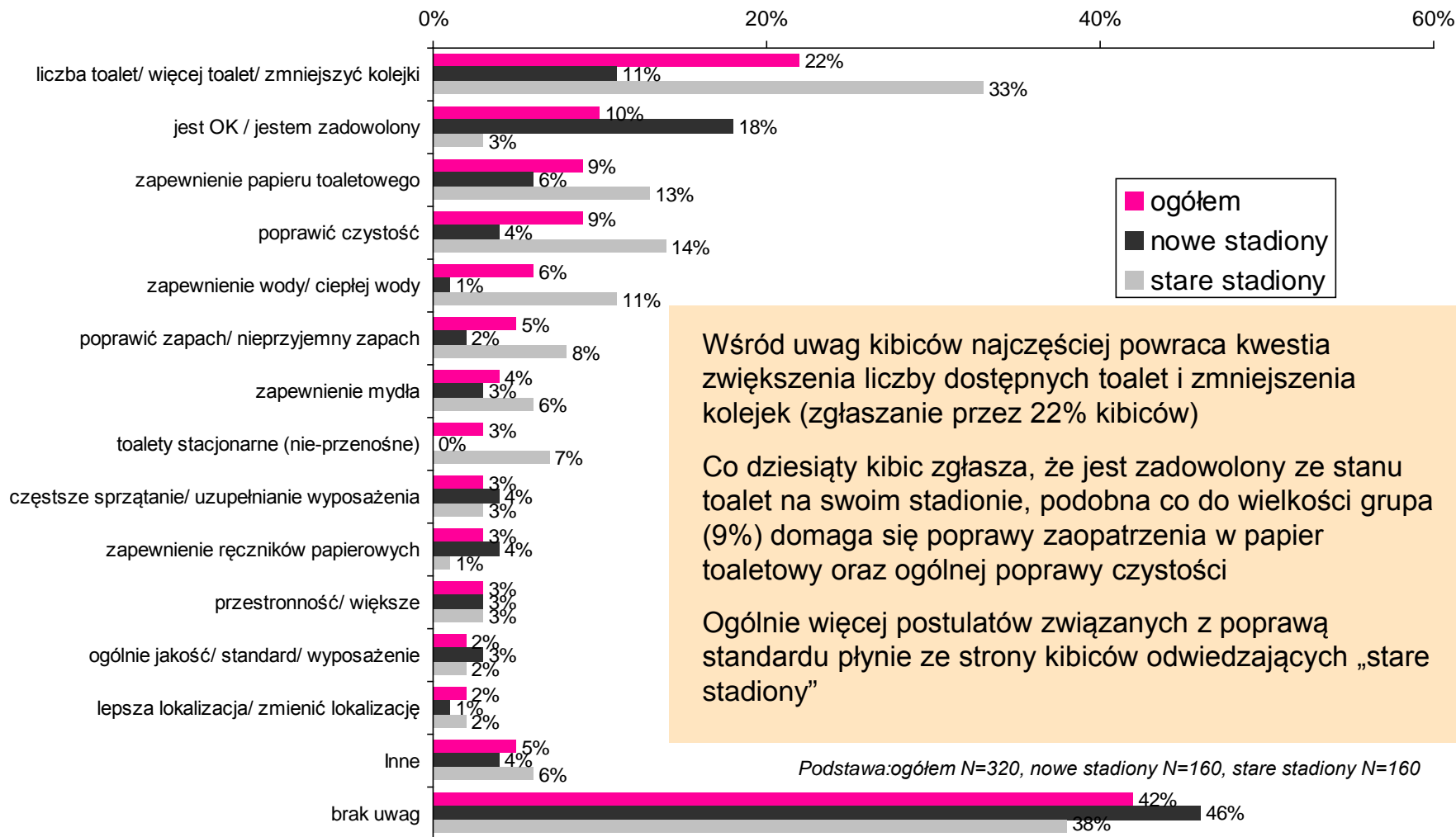

Podstawa: ogółem N=60, osoby, które nie mogły skorzystać z toalety

Blisko co piąty kibic (20%) doświadczył sytuacji, kiedy nie mógł, mimo potrzeby, skorzystać ze stadionowej toalety i musiał załatwić swoją potrzebę w innym miejscu (na stadionie lub poza nim)

Najczęstszym powodem takiej sytuacji jest zbyt duża kolejka do toalety (77%), dla części pytanym powodem był także niski standard toalety

Uwagi kibiców (1/2)

Wśród uwag kibiców najczęściej powraca kwestia zwiększenia liczby dostępnych toalet i zmniejszenia kolejek (zgłaszanie przez 22% kibiców)

Co dziesiąty kibic zgłasza, że jest zadowolony ze stanu toalet na swoim stadionie, podobna co do wielkości grupa (9%) domaga się poprawy zaopatrzenia w papier toaletowy oraz ogólnej poprawy czystości

Ogólnie więcej postulatów związanych z poprawą standardu płynie ze strony kibiców odwiedzających „stare stadiony”

P14. Czy ma Pan(i) jakieś uwagi dotyczące toalet na tym stadionie?

Toalety na stadionach piłkarskich > Wyniki badania - kibice o toaletach

Uwagi kibiców (2/2)

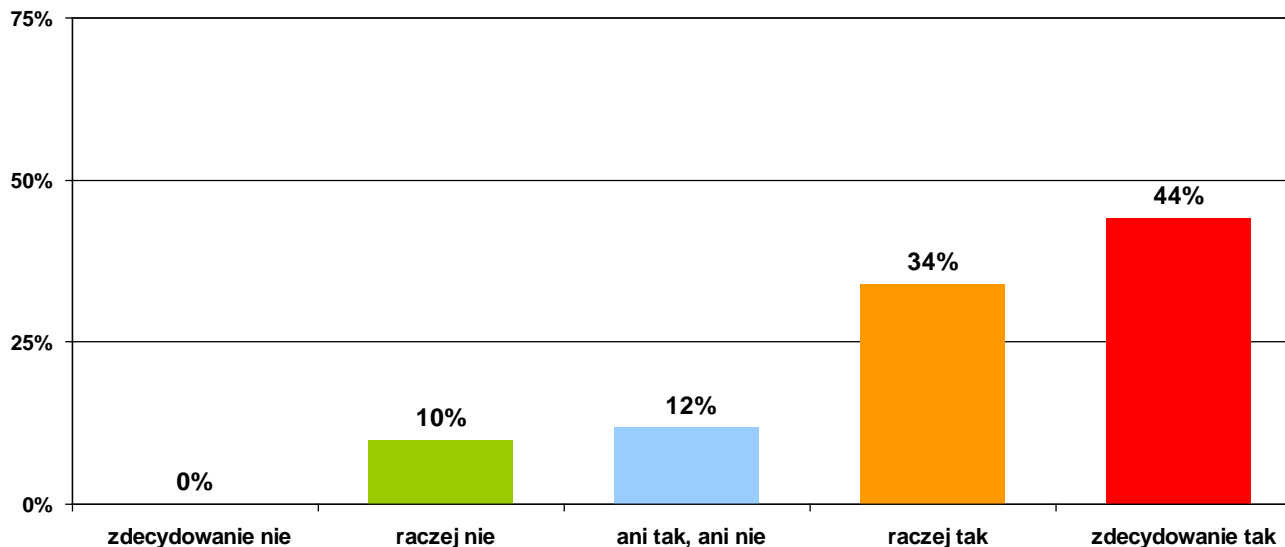
- „Brzydzę się toalet tego typu, tam jest zawsze brudno”
- „Powinno ich być więcej bo jest zbyt mało na taki tłumy, dlatego są kolejki”
- „Toalety powinny być murowane, a nie przenośne”
- „Więcej powinno być kostek zapachowych w muszlach.”
- „Powinno być pilnowane, żeby ludzie nie brudzili tak bardzo”
- „Powinno być więcej kabin w toaletach damskich, brak koszy powoduje, że toalety się zapychają, woda wylewa się na podłogę”

- „Toaleta schludna, przyjemna”
- „To nowy stadion, toalety na tym poziomie powinny się utrzymać przez następne lata”
- „Mam nadzieję, że standard toalet tego odnowionego stadionu przynajmniej nie pogorszy się w najbliższym czasie.”
- „Jestem pozytywnie zaskoczony”
- „Są bardzo luksusowe, zdecydowanie lepsze niż na innych stadionach”
- „Toaleta w miarę czysta, przyjemna”

Standard toalet a Euro 2012 (1/2)

P18. Czy biorąc pod uwagę planowane w Polsce Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej Euro 2012, uważa Pan(i) że standard i wyposażenie toalet w miejscach publicznych powinny zostać polepszone?

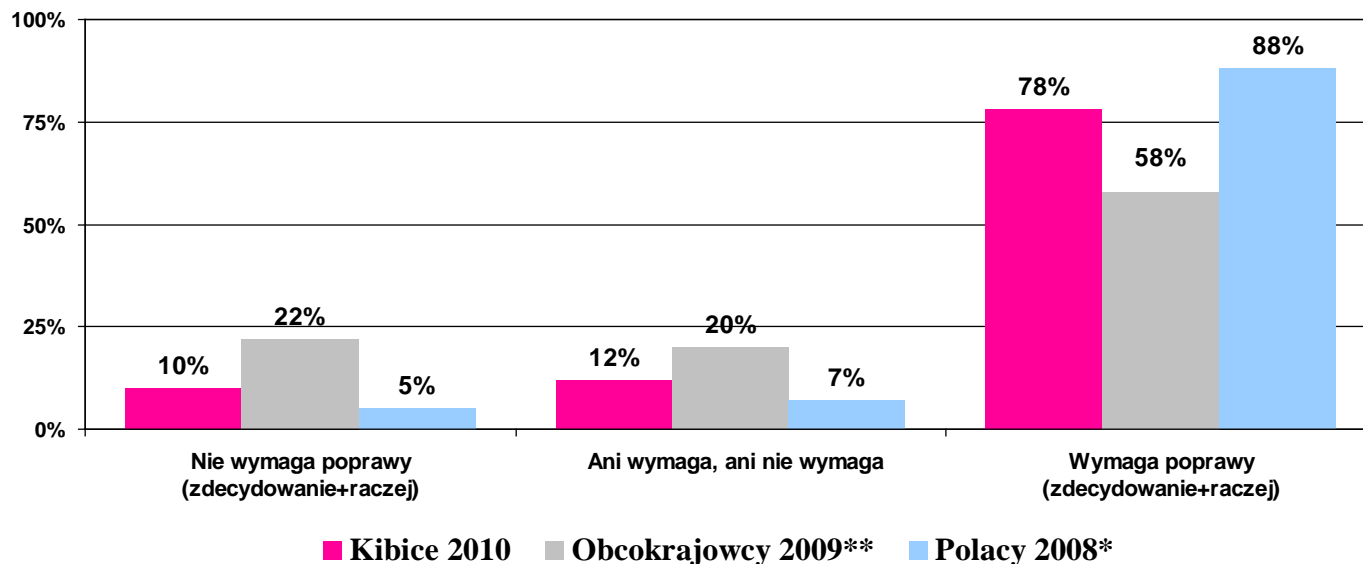
W sumie 78% kibiców dostrzega konieczność poprawy standardu i wyposażenia toalet w miejscach publicznych przed Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej Euro 2012

Co dziesiąty kibic (10%) nie widzi konieczności poprawy stanu toalet

Podstawa: ogółem N=320

Standard toalet a Euro 2012 (2/2)

P18. Czy biorąc pod uwagę planowane w Polsce Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej Euro 2012, uważa Pan(i) że standard i wyposażenie toalet w miejscach publicznych powinny zostać polepszone?

Kibice są bardziej krytyczni jeśli chodzi o kwestię gotowości polskich toalet publicznych na Euro 2012 niż badani w ubiegłym roku obcokrajowcy odwiedzający Polskę

Największą potrzebę zmian przed Euro dostrzegali dwa lata temu Polacy, pytani o tę samą kwestię

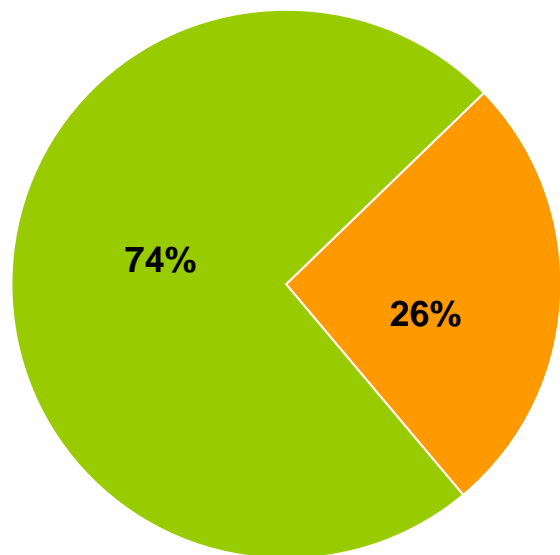
*próba ogólnopolska, losowa, Polacy 15 lat i więcej

** próba celowa, obcokrajowcy odwiedzający Polskę turystycznie

Podstawa:kibice N=320, obcokrajowcy N=200, Polacy N=1005

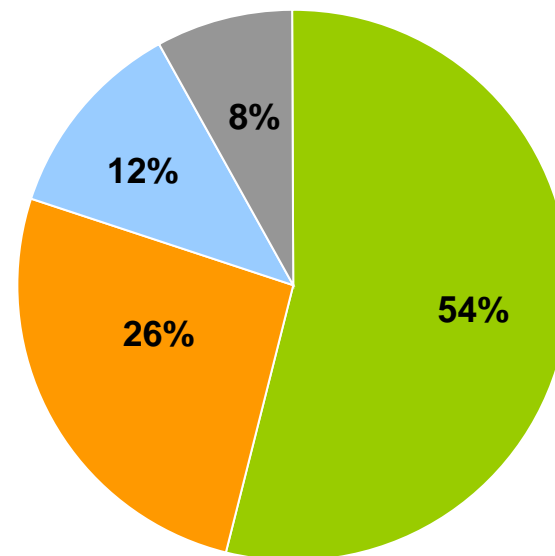
Demografia: płeć, wiek

Płeć

■ Mężczyzna ■ Kobieta

Wiek

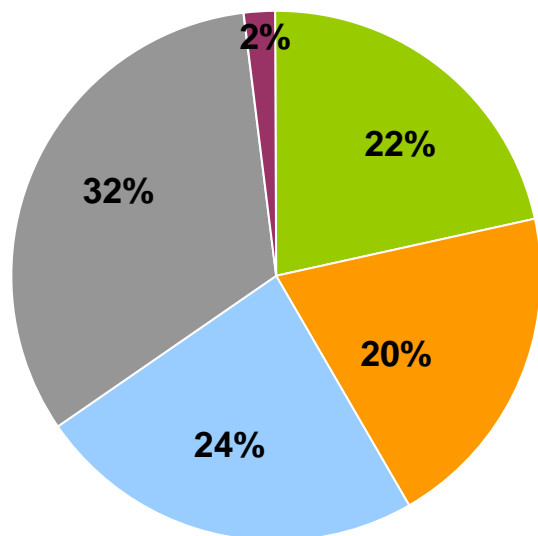

■ 18-29 lat ■ 30-39 lat ■ 40-49 lat ■ 50 lat i więcej

Podstawa: OGÓŁEM N=320

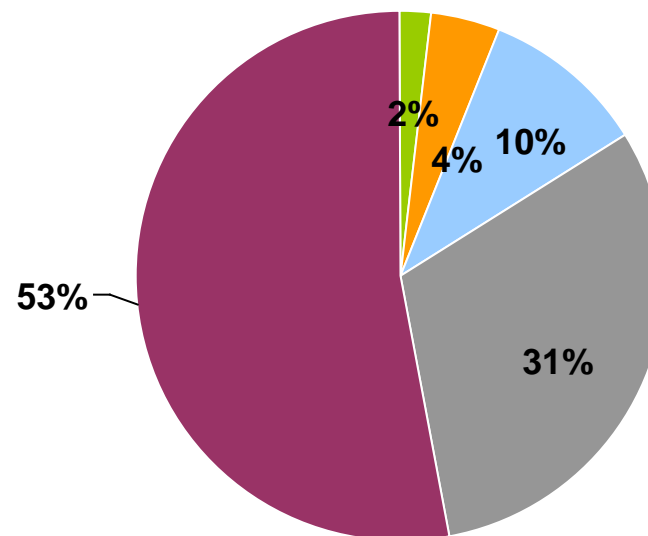
Częstotliwość udziału w meczach

Mecze „u siebie”

- Jestem na każdym meczu
- Jestem przynajmniej na co drugim meczu w każdej rundzie
- Jestem na przynajmniej 5 meczach w każdej rundzie
- Jestem na mniej niż 5 meczach w każdej rundzie
- nie wiem

Mecze wyjazdowe

- Jestem na każdym meczu wyjazdowym
- Jestem przynajmniej na co drugim meczu wyjazdowym w każdej rundzie
- Jestem na przynajmniej 5 meczach wyjazdowych w każdej rundzie
- Jestem na mniej niż 5 meczach wyjazdowych w każdej rundzie
- W ogóle nie jeżdżę na mecze wyjazdowe

Podstawa: OGÓŁEM N=320

Podsumowanie wyników

Toalety na stadionach piłkarskich

Podsumowanie wyników (1/5)

- **Kwestia infrastruktury sanitarnej w przeszłości nie była specjalnie podejmowana przez zarządców czy stowarzyszenia kibiców.** Większość stadionów posiadała zaledwie kilka toalet stacjonarnych, zlokalizowanych w budynkach przy stadionie, przeznaczonych głównie dla osób obsługujących mecz – osoby sprawdzające bilety, sprzedające napoje, jedzenie. W konsekwencji kibice korzystali przeważnie z przestrzeni otwartej (koło murów, ogrodzeń, krzaków...).
- **Dopiero w ostatnich latach, w związku dostosowaniem do wymogów rozgrywek europejskich i międzynarodowych, a także znowelizowaniem prawa związanego z imprezami masowymi, nastąpiła konieczność wydzielenia konkretnych toalet dla kibiców.** Najłatwiejszym, najtańszym i najszybszym sposobem, nie wymagającym przebudowy stadionu, było ustawienie toalet przenośnych tzw. TOI-TOI'ów. Niestety to prowizoryczne rozwiązanie przetrwało po dzień dzisiejszy w przypadku dużej liczby starych stadionów piłkarskich.
- **W ostatnich latach wraz z szeroko zakrojonymi pracami modernizacyjnymi prowadzonymi na obecnie istniejących stadionach oraz budową nowych, nastąpiły znaczne zmiany w zakresie rodzaju, jakości oraz wyposażenia toalet na stadionach piłkarskich.** Do użytku kibiców, jak i pozostałych osób przebywających na stadionie w czasie meczu (komentatorzy, osoby pracujące podczas meczu) oddawane są toalety stacjonarne spełniające wymogi UEFA odnośnie ich liczby, rodzaju oraz wyposażenia.
- **W konsekwencji obecnie znajdujemy się w momencie przejściowym – wciąż jeszcze rozgrywki odbywają się na stadionach, których infrastruktura jest w bardzo złym stanie, równolegle na wielu stadionach trwają prace modernizacyjne, budowane są nowe stadiony.** W związku z tym respondenci mieli problemy z holistyczną oceną toalet na stadionach piłkarskich w Polsce.

Podsumowanie wyników (2/5)

- **Najważniejszym elementem infrastruktury stadionu piłkarskiego jest murawa – na niej grają piłkarze, a w konsekwencji widzowie mają powód dla przychodzenia na mecz.** W związku z tym zarządcy stadionów największą uwagę przywiązują do samego boiska, jakości murawy.
- **Natomiast wszystkie pozostałe kwestie – zaplecze sanitarne, gastronomiczne czy jakość komunikacji, parkingów, dojazdu na stadion - są drugorzędne, choć nie są bez znaczenia.**
- **Toalety mają bardzo duże znaczenie dla wszystkich osób przebywających na stadionie:**
 - dla kibiców - dłuższy czas spędzany na stadionie, spożywanie piwa;
 - dla piłkarzy - „przyspieszona przemiana materii” spowodowana stresem przed meczem i wysiłkiem w jego trakcie, potrzeba intymności, koncentracji przed/ w przerwie meczu;
 - komentatorzy, dziennikarze - dłuższy czas spędzany na stadionie, jest to ich miejsce pracy;
 - Inne osoby obsługujące mecz (np. ochroniarze, osoby sprzedające napoje, jedzenie itp.) - dłuższy czas spędzany na stadionie, jest to ich miejsce pracy.
- **Oczekiwania wobec toalet na stadionie piłkarskim:**
 - piłkarze - zapewnienie intymności, możliwość przygotowania się do meczu;
 - kibice – odpowiednia liczba, przepustowość toalet, dogodne zlokalizowanie;
 - komentatorów - oddzielne toalety wyłącznie dla komentatorów, zlokalizowane blisko stanowisk komentatorskich;
 - zarządców/ organizatorów rozgrywek - bezpieczeństwo (elementy trudne do wyrwania, nie mogące posłużyć jako broń podczas zamieszek na stadionie), łatwość utrzymania.

Podsumowanie wyników (3/5)

- **Badani spotkali się z działaniami proaktywnymi kibiców mającymi na celu poprawę infrastruktury na stadionach piłkarskich, w tym infrastruktury sanitarnej.** Działania te polegały na pisaniu petycji, a także podejmowaniu tych kwestii podczas bezpośrednich spotkań przedstawicieli kibiców z zarządcami stadionów, organizatorami rozgrywek.
- Głównymi tematami takich rozmów były: bezpieczeństwo, zaplecze gastronomiczne, parkingi, rozwiązania komunikacyjne ułatwiające dojazd kibicom na stadion, a także jakość toalet (ich liczba, rodzaj, wyposażenie, czystość).
- **Zdania co do tego do kogo kibice/ przedstawiciele kibiców powinni zwracać się w takiej sytuacji są podzielone i zależą zapewne od indywidualnych doświadczeń danych osób.** Według niektórych możliwe są rozmowy z przedstawicielami zarządców, organizatorów rozgrywek, zdaniem innych brak jest takich konkretnych osób, do których zwracać by się mogli kibice/ ich przedstawiciele.
- **Korzystanie przez kibiców z nowych toalet w ramach danego stadionu wpływa pozytywnie na ich sposób zachowania** – nie niszczą ich, bardziej dbają o czystość, starają się utrzymywać je w odpowiednim stanie. Dodatkowo niektórzy respondenci zaobserwowali fakt, że kibice wzajemnie się kontrolują w tym zakresie i starają się nauczyć innych odpowiedniego sposobu zachowania na nowo oddanych obiektach.
- **Zdaniem badanych toalety publiczne w Polsce są w bardzo złym stanie – przede wszystkim jest ich zbyt mała liczba** (turyści są zmuszeni do korzystania z toalet w restauracjach/ pubach, które są zarezerwowane dla klientów), **dokładkowo ich jakość, choć ulega stopniowej poprawie, to wciąż pozostawia wiele do życzenia...** Niektórzy badani jako pozytywny przykład podali toalety znajdujące się przy stacjach benzynowych, które w ostatnich latach uległy znaczącej poprawie i obecnie reprezentują europejski standard.

Podsumowanie wyników (4/5)

Diagnoza stanu obecnego na podstawie danych ilościowych przedstawia się następująco:

- trzy czwarte (75%) badanych kibiców przynajmniej raz skorzystało z toalety stadionie swojej drużyny, odsetek ten jest wyższy wśród mężczyzn (78%) niż wśród kobiet (65%)
- wśród kibiców, którzy przynajmniej raz skorzystali ze stadionowej toalety, blisko trzech na dziesięciu (28%) ma opory przed odwiedzeniem takiej toalety i nie korzysta z niej zawsze w razie potrzeby
- w sumie 57% badanych kibiców ocenia liczbę toalet dostępnych na ich stadionie jako wystarczającą, przeciwnego zdania jest 37%. Częściej na zbyt małą liczbę toalet skarżą się uczestnicy meczów na „starych stadionach” (58% z nich), w przypadku „nowych stadionów” odsetek ten wynosi 16%
- blisko czterech na dziesięciu kibiców (39%) ocenia standard toalet na stadionie swojej drużyny jako przeciętny, 35% uważa, że jest on wysoki lub bardzo wysoki, zaś 19% uznało go za niski lub bardzo niski. Diametralnie różnią się oceny toalet na „nowych” i „starych stadionach”: na tych pierwszych blisko 60% kibiców oceniło standard toalet jako wysoki lub bardzo wysoki, na stadionach starego typu jedynie co dwudziesty kibic (5%) uznał standard za wysoki
- najlepiej ocenione zostały bezpieczeństwo i oznakowanie toalet stadionowych, dobre noty uzyskała także dogodna lokalizacja toalet. Słabiej wypadła ocena ich przestronności, a także wyposażenia toalet i ich czystości

Podsumowanie wyników (5/5)

- nieco ponad połowa kibiców (52%) oceniła, że zapach w toalecie na stadionie jest neutralny, co czwarty (25%) oceniło, że jest on nieprzyjemny, a co dziesiąty kibic (11%) spotkał się przyjemnym zapachem
- podobna co do wielkości grupa (52%) ocenia standard toalety na stadionie swojej drużyny jako podobny do toalet w innych miejscach publicznych, częściej twierdzili tak kibice ze „starych stadionów” (61% z nich) niż z „nowych” (42%)
- jeśli chodzi o oczekiwania kibiców, blisko połowa (46%) uznała, że są kwestie wymagające poprawy w toaletach na stadionie ich drużyny. Główne postulaty kibiców to zwiększenie liczby toalet i poprawa czystości (istotna dla 32% i 31%), ważna jest też kwestia zapachu (18%) oraz zapewnienia papieru toaletowego (17%), wody (12%) i mydła (10%)
- blisko co piąty kibic (20%) doświadczył sytuacji, kiedy nie mógł, mimo potrzeby, skorzystać ze stadionowej toalety i musiał załatwić swoją potrzebę w innym miejscu (na stadionie lub poza nim). Najczęstszym powodem takiej sytuacji jest zbyt duża kolejka do toalety (77%), dla części pytanym powodem był także niski standard toalety
- 51% kibiców uznało, że standard toalety na ich stadionie odpowiadałby także kibicom z zagranicy. Niemal czterech na dziesięciu kibiców (38%) jest przeciwnego zdania.
- w sumie 78% kibiców dostrzega konieczność poprawy standardu i wyposażenia toalet w miejscach publicznych przed Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej Euro 2012
Co dziesiąty kibic (10%) nie widzi konieczności poprawy stanu toalet

